

ROZA

IRKÇILIĞA VE CİNSİYETÇİLİĞE KARŞI
KÜRT KADIN DERGİSİ

“ÖLMEK PEK AKLIMA GELMEDİ”

Ölüm orucunda kadınlar da vardı

- KURALLARA UY YOKSA YURTTAN ATILIRSIN!
- TULUMBACI FAHRİYE
- GÖÇ YARALARI SARMIYOR, BUYUTUYOR

İÇİNDEKİLER

Sevgili Kadınlar	1
Olmek Pek Aldına Gelmedi	3
Di Mono Bine Gazi	8
Kadın Kartalın Hareketi	9
Kurallara Uyl	12
Tarihle Başkaldırı	15
Kaçın Mezi	17
Kadınlar Sendikası Etkinlik	18
Emeklilik Hakkını Kazanan	21
Kadınlar Artık Menapozdan	23
Göç Yaraları Sarımsıyor	24
Cocukluğumun Güzel Orosusu	26
İRİANDA: Rahim ve Simlar	30
Başında Cinsiyetçi Yallosunlar	34
Sevgili mi, acımasız mı?	36
Başının "Hay Gın"	40
Tarı Nİ Kıyısında Oıda	41
Hoppala Hanımın Gazime	43
Dayanışma gecesini	45
Haberler	46
KARİKATÜR	48

ROZA

IRKÇILIĞA VE CİNSİYETÇİLİĞE KARŞI İKİ AYLIK KÜRT KADIN DERGİSİ

Sahibi ve Sorumlu Y.İgl.Müd. : FATMA Kayhan

Teknik Sorumlu: NURAN Ağan

İdari Sorumlu: GÜLÇİN Baran

Arşiv: HEDİYE Yılmaz

Yayın Kurulu: FATMA Kayhan, FÜSUN Özmen, GÜLÇİN Baran,

HEDİYE Yılmaz, NURAN Tuna, ÖZLEM Şengül.

Baskı: Sezai İkinci Matbaası

Tel : 0212-565 73 76

Büro Adresi: İstiklal Cad. Terkoz Çıkması, Karaslan Apt.

No: 212 Galatasaray-İstanbul/Türkiye

Tel-Fax : 0212-292 01 48

Bu sayıya yazılıyla katkıda bulunanlar; BANU Erdoğan, CEMİL Çakır, DÜRSALİYE Bedir, EMİNE Sapmaz, GÜLAY Batur, HACE Yıldırm, HATİCE Akdoğan, NERMİN Sezgin, SETENAY, ZEYNE Dara.

Kürtçe redaksiyonda bize katkıda bulunan Osman'a teşekkürler.

Sevgili kadınlar,

2 Temmuz 1997'de Gebze Cezaevinde yatan ve kendisine gözaltında işkence ve tecavüz edilen Zeynep Avcı'nın mahkemesi var. Bu arada duyurmuş olalım.

Sevgili kadınlar; Sizlere duyuracağımız güzel haberlerimiz de var, elbette. Önce İngiltere, sonra Fransa'da yapılan son seçimlerde hükümet olan sosyalist partilerde en yüksek kadın milletvekili sayısına ulaşıldı.

İngiltere Parlamentosu'ndaki kadın milletvekili sayısı 59'dan 120'ye çıktı. Yine Fransa'da iktidar olan Sosyalist Parti, kabinede 5 kadına yer vererek, %30 kadın kotası sözüne sadık kaldı. Ülkedeki en önemli bakanlıklardan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Adalet Bakanlığı kadınların elinde.

Cezayir'de de 5 Haziran seçimlerinde, daha önce FIS'in (İslami Kurtuluş Cephesi) idam kararı çıkardığı ve 1993'den beri ülkesi dışında kaçak yaşayan feminist Halide Mesud'nin de meclise girmesi kadınların tüm dünyada seçimle başa gelişinin ve geleceğin kadınlar açısından ne denli umutlu olduğunu gösteriyor.

Yine bu sayımızda aramıza yeni katılan ve bize bundan böyle yazacak güzel yazılar ile Cemile Çakır, yakından tanıdığımız daha öncede Gargır, Firt, Hibir gibi mizah dergilerinde çizen Gülay Batur'un çizimleri de ara sıra olacak. Yine son üç sayıdır bizimle olan

yazarımız Seve "Okul Çağı gelince" yazısı yetişemediğinden bizimle olmadı.

27 Haziran Cuma gecesi dergimiz bir dayanışma gecesi düzenledi. Doğrusu yeni sayının yoğunluğunda moralimizi yükselten, bizi güçlendiren, geceye katılan dostlarımızın yakın ilgisine teşekkür ederiz.

Yine duruşmalarımız, dağıtım engellerimiz, ekonomik güçlüklerimiz bizimle oldu. Ve bir yaz daha geldi çatır. Dokuzuncu sayımız elinize ulaştığında belki küçük bir mola verip, bir kaç gün dinlenmek üzere bizler de kendimizi serin bir yerlere atacacağız.

Eylül -Ekim sayımızla bu kez iki basamaklı sayılarla daha içerikli, daha yenilenmiş bir ROZA ile sizleri buluşturmanın koşurmacasını yaşayacağız. O gün gelene kadar sevgiyle kalın.

R
O
Z
A

Jinên Delal;

Rojeva welat a hevên Tirmeh û Gelawêjê weke ger-mayiya demsalê bi şewat e. Turkîye a ku xwe nagu-herê û bi zîrargihandina matên mirovan a roj bi roj ci-yê xwe yê yekem di dinê de diparêze, îro pîrsgrîkên li ber û hêviyên civakê avêtîye aliyekî û bi nîqaşên "ka wê kî kursiyêvala dagire" re mijotin.

Di rojêva hêlên muhalîf de jî salvegera mirinê 12 mirovên ku Gulan û Tirmeha 1996'an di grevên ber-çîyê de hatine windakirin heye. Me jî bi Hatice Gü-nden re ya ku pêvajoya bi grêva berçîyê destpê kir-ye û veguherîye rojîya mirinê, bi timamê jîyayê me hevpeyvînek çêkir. Lewna vê demê eniya jinan ne-hatibû diin, jin dibabûn bi xwe jiyînê xwe bînin zi-man.

Salvegera 2'ê Tirmeha 1993'an li Sîwas ê, li Otêla Madimak e şewitandina 37 minevan, 7'ê Gelawêja 1993'an jî windakirina muxabirê Özgür Ülke, Aysel Malkoç...

Ev yên diho ne, îroj jî diho ne cuda ye. Dîsa şer, dîsa îşkence û destavêtin didome.

2'ê Tirmeha 1997'an mehkemeya Zeynep avcı ya ku li Girtixaneya Gebze yê radîze û di binçavkirinê de îşkence lê hatibû kirin heye. Em vê agahdariyê jî bi we digihin.

Jinên delal agahdariyên me yên xweş jî hene em bi we bigihênin. Pêşin li Ingiltere, peyre li Fransa, di hilbijar-tinên piştîyên dawî jinên nûner gihan ji mara herî bilind di partiyên sosyalîst ku bûne hikûmet de.

Li Parlemana Ingiltere jî jinên nûner jî 59'an bi hewa ket 120'an di Partiya Sosyalîst ku li Fransa yê bûye serdest, bi ci dana 5 jinan li kabîlê, li sersoza xwe ya kotaya %30 jin, ma. Ji wezaretiyên li wir herî girîng, wezaretiya xebat û Ewlekariya Civakê, wezaretiyê derdorê û wezaretiyê Dadmendiyê di destê jinan de ye.

Halde Mesudî a femînîst ku berî niha FIS'ê (Eniya Rizgariya Îslami) li serê biryara îdamê dabû û jî ber vê li derveyî welatê xwe wekû mişest dijî; piştî ku kete meclîse di hilbijartinên 5'ê Heziranê de dide xuya kirin ev bûyer ku jî ber jinan pêşerojê hêvidare.

Di vê jîmara me de bi nivîsên xwe yên delal Cemile Çakır ku nû tevî me bûye, û xêzên Gülay Batur ku berî niha jî di kovarên mîzahî Girgir, Firt û Hibir de xêz-dikir, wê hebin.

27 Heziranê şeva îne kovara me şeveke hevgrî-tinê li dar xist. Em jî dostên ku beşdarî vê şeva me bûne û me di amadeviya vê jimarê de ji ali-yê moral ve bi hêzkirine re, sipas dikin.

Dîsa danîşinê me, astengiyên me yên belavkirî-nê û dijwariyên me yên aborî bi me re bûn û ha-vîneke din hat. Piştî jîmara me ya nehem gîha destê we, belkî hingê emê jî ji bo çend rojan em bêhna xwe berdî, herî demê hênik.

Bi jîmara xwe ya Îlon Çiriya Pêşin em ê we bi RO-ZA yeke hê xwenûkîrî û hê bi naverokê bidin civan-din û emê lebaka ve bîjin. Heta ew roj bê, bimênin di xweşiyê de.

ZOR
A

"Ölmek pek aklıma gelmedi"

HEDİYE Yılmaz-FUSUN Özmen

"Çünkü kadın, iki kez daha dirençli, iki kez daha inançlı olmak zorunda, iki zincire karşı mücadele ediyor."

Sıcak yaz ayları yalnız bedenimizi değil, yüreklerimizi de yakıtı son yıllarda. SHP-DYP iktidarı döneminde, Sivas Madimak Oteli 2 Temmuz'da alevler içinde kaldı. Şehrin yöneticileri ve yakınları avukatları 3 yıl sonra iktidarda idiler. 1996 yılı Mayıs-Temmuz aylarında, bu ülke yine sıcak günler yaşadı. İnsan hakları ihlalleri yaşanıyor içeride ve dışarıda. İçişleri Bakanı Mehmet Ağar döneminde çıkarılan, 6-8-10 Mayıs Genelgelerinin kaldırılması için, cezaevinde yatan insanlar süresiz açlık grevine başlamış, dışarıda da bu insanlarla beraber atmış yürekler. Adalet Bakanı Şevket Kazan, "gizlice yemek yiyorlar, dolapları erzak dolu" diyordu alay edencesine. 45'li günlere geldiğinde "taleplerimiz kabul edilmezse ölüme yatabiliriz" diyordu içerdekiler. Kadın-erkek yüzlerce kişi ölüm orucuna başladılar. Nasıl dayandılar ve inançları onları nasıl ayakta tutuyordu ki, tam 69 gün sürdü bu eylem (22 Mayıs-27 Temmuz 1996).

Hatice Güden

On bir erkek ve bir kadın yaşamlarını yitirdi bu mücadelede. Geride tedavisi olanaksız rahatsızlıklarıyla, sakatlıklarıyla yüzlerce insan kaldı. Bu insanlar, hastanelerde-hapisanelerde tedavi olanağı bulamadı veya yanlış tedavi edildi. 67 gün ölüm orucuna yatan ve halen tedavisi sürenlerden biri de HATİCE GÜDEN. Onunla dışarıda (dışarı neresiyse!), şu anda çalışmalarını yürüt-tüğü Emekçi Kadınlar Birliği'nde görüştük. Bütün bu eylem sürecini yaşayan bir kadın olarak, bir de onun ağzından dinleyelim istedik. Biraz aksayarak yürüyordu ama olsun, desteksiz yürüyordu ve bastonunu odanın bir köşesinde bırakmıştı.

Onu ilk defa görüyordum ve birden son okuduğum kitapta devrimci kadın portresini anlattım ona. Meksika'lı devrimci kadın, ressam Frida Kahlo'nun öyküsünü. Mücadelesini, yaşadığı aşkları, yaptığı resimleri, evliliğini, skandalını...Neler geçti kafasından, pek anlatmadı Hatice, sadece "bizden çok farklı" dedi.

• Bize önce "süresiz açlık grevi", sonradan "ölüm orucu" na dönüşen eyleminizi anlatır mısın? Biz dışardakiler o süreçte, gerek renkli basından, gerek muhalif basından hep erkekler koğuşunun haberlerini duyuyorduk. Kadınlar koğuşunda süreç nasıl başladı? Direnişe kadınlar nasıl katıldı?

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde yatıyordum. Sürecin başından itibaren, kadınlar koğuşu siyasi tutsakların oldukça canlıydılar. Açlık grevinin başlangıcı bile, kendi içinde çok özel bir şölenle başladı. Bizden önce 45 günlük açlık grevleri deneyimi vardı, onun sonuçlarından hareketle, bu dönemin çok daha ağır geçeceği bekleniyordu. Devlet de bu sürece çok iyi hazırlandı. Cezaevlerinde idare edemedikleri benzer şeyleri sürekli kamuoyuna yansıtarak psikolojik bir haki miyet sağlayıp, "saldırırsak yerirdi" söylettirmeye çalışıyorlardı. Bütün bunlarla beraber başlayan genelgeler, saldırırsak yerirdi söyletirmeye çok ağır geçeceği öncesinden tesbit edilen bir durumdu. Doğal olarak biz, açlık grevine başlarken beraberinde ölüm oruçları ya da işgal eylemleri olabileceğini tesbit edebilmiştik. Böyle bir hazırlığımızda vardı. Kadın arkadaşları ben söyle tanımlayayım; ben 12 Eylül döneminde de cezaevinde yatan biriyim. O dönemleri biraz incelediğimde kadınların çok daha direngen olduklarını düşünüyorum, sadece açlık açısından değil, gözaltındaki tutumları itibariyle olsun, cezaevinde tutsak kaldıkları koşulları olsun kavradıkları oranda çok iyi sandıklarını düşünüyorum, Sayısal olarak siyasi atmosfere katılma oranı düşük olsa da, direnişçi tavrımızla kadınların müca

delede daha iyi olduklarını düşünüyorum. Bu kendi içinde bir doğallıktır da. Çünkü kadın, iki kez daha dirençli, iki kez daha inançlı olmak zorunda. İki zincire karşı mücadele ediyor.

"Hemen ölmek gibi bir çabamız yoktu"

• Neden cezaevinde idin? Kadınlar kendi aranızda neler konuştunuz? Sen dayanamazsın veya...

Ben gözaltına alındığımda, 1996, 8 Mart'na hazırlık çalışmaları yaptığımız bir dönemdi. Ankara'da demokratik bir kadın platformunda yer alıyordum. 6 Mart günü gözaltına alınmışım ve elimde çalışmaya ait bir çok materyal vardı. Bu süreçte doğal olarak, uzun sürdürecektik arkadaşları seçmek durumundaydık. Hemen ölmek gibi bir çabamız yoktu. Doğal olarak da, daha uzun erimli götürülecek, fiziksel olarak da kendi çapında bir hazırlık taşıyabilecek arkadaşları öncelikle seçmek durumundaydık. Bir de bu onuru taşıyabilecek özellikte arkadaşları olabilmeliydi. İçin bir tarafı da duygusaldı tabii. Herkes kendisini diğerinin önüne çıkarmaya çalışıyordu. Yoldaşlık bağları, sevgi, bütün bunlar hızla harekete geçen unsurlardı. Herkes birbirinin en küçük rahatsızlığını kullanır hale geldi. Kusmaya başlayanlar gizlemeye çalışıyordu.

Sağlık problemlerinin tartışılması bir yana, çıkış ko

şulları da hesaplanıyordu. Örneğin benim açım dan; Atılım Gazetesi muhabiriydim, tutuklamaları gerektirecek herhangi bir koşulum yoktu. Gözaltında ifade vermediğim ve açlık grevlerine katıldığım için sırf bu kararlar "örgüt tavrı" tanımlamasıyla tutuklanmışım. Hukuki sayılabilecek hiçbir şey yoktu. Bu nedenle de tahliyesi en hızlı beklenenlerdendim, bu da kullanıldı. "Sen çıkacaksın" diye. Bir diğeri anneydim. Atmosferin aslında bu yanıyla tartışılmayacağını söyleyerek, buna da özellikle karşı çıkmışım. Bu kavrayışa katılırken de bu rolümü bilerek kabılmışım, kavranın bedel gerektirdiği yerde annelik tartışılmaz diye. Tabii, bunu biraz sertçe götürürken de geri lepti. Aslında bunu söyleyenler, bilmediklerinden değil, kendi içinde avantaj sağlamaya çalışıyorlardı. Sobbetlerimizin birinde, ölüm orucu şehidimiz Hüseyin Demircioğlu bana şunu sormuştu; "Neden bu kadar ısrarlısın?". Açıklamakta zorlanıyordum, gerçek duyguları ik kez o zaman ifade etmişim, çok genç arkadaşlarımız var, burada annelik içgüdüleri müdür, duygusallık mıdır, bilemiyorum. Kim diğeri iyi çalıştırdıysa o direnişçi oldu. Koğuşta bulunan yedi kadından beşimiz eyleme katılmış olduk.

• Bir de annesin?!

Bir kızım var ve o günlerde 9 yaşındaydı. Doğrusu başından itibaren, böyle bir mücadeleyi seçmek bir he

saplaşmadır. Kızım henüz çok küçüktü, beni anlayabilecek miydi? Bu soru bakımından, yazma ihtiyacı, ona bir şeyler verme ihtiyacı doğdu. "Ölüm orucuna yatıyorsunuz ama, ölmek aklınıza çok da gelmiyor", bu bakımdan her defasında, o atmosfere gireyim diye yazayım diye düşünüyordum, Çünkü yanı mektuplaşabileceğimiz gibi mektup yazabiliyorum. İlerleyen günlerde gerek bellekte zayıflamalar, gerek vücudun hızla düşüşünü hissediyordum, o sıralar neden daha önce yazmadığımı düşündüm.

• Allen nasıl tepki gösterdi? Kızın bu süreçte neredeydi?

Başından beri bir hazırlık vardı böyle bir süreç için. Sadece aileler değil, görüşe gelen herkese yansıyan, hazırlanmış bir durumdu. 12 Eylül döneminde de yaşadığım için, uzun bir tarihimiz var aileyle. Tabii bu bilgiyi almak onlar için rahat bir şey miydi? Hayır. Ama, niye sen? ya da yapmamamız gibi çok özel bir tavırda bulunmadılar. Çok sonrasında, tahliyeden sonra duygularını anlatıyorlardı; biz desek de o yapacaktır, bunu söylemenin çok da anlamı yok diye, düşünmüşler. Annem çok duygusaldır. İlk görüşte kızımı istediğim ölüm orucuna yatınca.

Ankara dışında oturuyorlardı, kızımı getirmişlerdi ve umanın annem gelmemiştir diye düşünüyordum. Çocuğun yanında ağlamasını istemiyordum. Kızım, teyzesi ve anneannesine gelmişti ve annemden hiç beklemediğim bir tavır, daha soğukkanlı bir duruş vardı. Asla yıkmaya çalışmıyor, halta "diren kızım, başaracaksın" diyor. Sürece tümünden ortak oldular.

• Kadınlar olarak ne gibi talepleriniz vardı?

Kadınlar olarak, çok özel taleplerimiz yoktu. Ölüm orucuna yatanlar da, salt bizim talepler üzerinden merkezleşmemişlik. Dışındaki atmosfere bir kaldırıp olmayı istiyorduk. Cezaevlerinde yatanlara saldırmayı hedefleyen, 6-8-10 Mayıs Genelgeleri diye çıkartılan kararların kaldırılması da hedeflerdendi.

• Hiç aklına geldi mi, eylem ölüm orucuna dönüş-türülmemeli diye?

Hayır. Çünkü taleplerin kendisi, genel olarak 12 Eylül'ün tutsaklık politikalarını yeniden yaşatmaya yönelikti. Yavaş yavaş ona doğru götürülen bir tarz vardı. 12 Eylül sonrasında değişen süreç, yine ölüm oruçları süreçleriyle birlikte kazanılan olanaklardır. Parça parça bu olanaklar elden alınıyor. Doğal olarak, kazanılmış bir hak, yeniden ölümler tartışılarak geri verilmezdi. Çünkü, siyasal bir kimliğin, kendi kimliğini yaşayamaması zaten bir ölümdür.

Bu kimliği öldürmektense, bedel ödeyerek de olsa kazanmak ve devam ettirmek bir görevdir.

• Kadın olmaktan kaynaklanan bedensel sorunlarınızı nasıl çözüyordunuz?

Ölüm orucuna başladığımız andan itibaren, vücudun mikroba karşı hassasiyeti dikkate alınarak, ölüm orucu direnişçilerinin oturup kalktığı yerler dezenfekte ediliyordu. Bizim her ihtiyacımızı karşılamak üzere, nöbetçi arkadaşlarımız vardı. İki günler bünde biraz zorlandım, çünkü henüz oturup kalkabiliyoruz. Özel bir şey henüz başlamamış ama, en az enerji sarfiyatı için çalışılıyor. Örneğin, bizim beyaz plastik sandalyelerimiz vardı dezenfekte edilmiş, başka sandalyelere oturmadığımız için nereye gidiyorsak onlar da arkamızdan taşıyor. Ben huzursuz oluyordum ilk günler, yapılımasını diyordum. Yaklaşık 20 kilo kadar zayıflamışım. Artık nöbetçi arkadaşlar tarafından, kucakta taşıyoruz. Biberonlarla sular verilme-ye çalışılıyor. Herkes kendisini nöbetçi sayıyor. Vücudumuzu, her şeyimizi bu arkadaşlara teslim ediyoruz. Tuvalet ihtiyacından, banyoya kadar... Ben bu süreçte, bizden çok o arkadaşların acı çektiğine inanıyorum. Biz, bir eylemin başarıya ulaşması için en son sınırı yapıyoruz, içimiz rahat. Ama onların böyle değil.

• Ölüm orucu sonrasında nasıl bir tedavi oldu?

Hastanedekilerin sizlere karşı tutumu nasıldı?

Tümünü aktarmak zor tabii. Hafızada zaman zaman problemler yaşıyorum hala. Hastanede 1 hafta kadar yoğun bakımda kalmışız galiba. Başlangıçta, sırtıyayla ağzımıza süt ve su boşaltılıyordu. Sonraki günlerde, bir iki kaşık sütle patates püresi veriliyor. Serumlar uzun süre devam etti. Çok fazla o dönemi hatırlamıyorum ama, geçenlerde şunu öğrendim. Ankara'ya gitmişim, hemşire bir arkadaşla bir sendikada karşılaştım, o anlattı.

AYÇE İDİL ERKMEN

Ölüm orucunda, ölen tek kadın eylemci. 1970 Kırklareli doğumlu, 3 yıl 9 ay cezası vardı. 26.7.1996'da eylemin 68. günü, Çukurova Cezaevi'nde öldü. Silivri Kapı Mezarlığı'nda toprağa verildi. Sanata dair işlerle uğraşıyordu. Müzik, yazarlık, oyunculuk...

Bunlar hastaneye kaldındığımızı öğrenir öğrenmez, üç-beş sendikali hemşire izin alıyorlar ve gönüllü bakıcı olmak istiyorlar. İlk gün yetkililerin habersiz olmalarından faydalanarak bizlere müdahale ediyorlar, ancak ikinci gün onlar çıkartılıyorlar o görevden. Daha gerici, daha düzenle banşık kesimleri veriyorlar oraya, kötü denebilecek bir şey yapmıyorlar ama, siz de ne gerektiğini bilmiyorsunuz zaten. Ankara'da açlık grevi sonrası ciddi bir tedavi olmadı. Problemlerimizin kalmasının ciddi bir nedeni de, başından itibaren B1 vitaminin ilk etapta verilmemesiymiş. Serumla birlikte B1 vitamini verilmesi gerekiyormuş. Hepimizi bir odaya koydukları için, kısmen daha iyi olan arkadaşların bilebildikleri kadariyle, o bölümde nispeten daha iyiymişiz. Ancak hastanede tutukluların kaldığı bölüme alındıktan sonra, durum daha da kötüydü. İlk günden makarna-pilav bile yedirmeye başladılar. Çapa'ya geldikten sonra kısmen öğrenebildim ne yapılabilir diye.

• Çapa'ya ilk süreçte mi nakledildin? Şu anda tedavin devam ediyor mu? Hala ne gibi rahatsızlıkların var?

Hayır. Çapa'ya tahliye olduktan sonra, 96 Ekim ayında geldim. O dönemde yoğun bir görme bozukluğu vardı. Renklerle ve seslerle seçmeye çalışıyordum... Sürekli çıkartıyordum. Sürekli bir baş ağrısı, eklem ağrıları, baş dönmesi gibi bir dizi şey vardı. Görmede

hala problem var. Görüntü atlıyor. Televizyondaki görüntünün kayması gibi bir şey var. Rahat dengeyi sağlayamıyorum. Ama, son zamanlarda daha iyiyim. Hala Çapa'da tedaviye devam ediyorum. Bunların bazılarının kalıcı olma ihtimali varmış. Çok bilinmemekle beraber, gözdeki, kulaktaki ve dengedeki problemlerin daha uzun süreli kalabileceği, belki dengede.

Bir değişime sağlanabileceği, ancak diğer ikisinin kalıcı olabileceği düşünülüyor. Şu anda daha çok vitaminle tedavi ediliyorum.

• Eylemdeki diğer kadın arkadaşların durumu nasıl?

Zeynep'in durumu kötü. Zeynep, Yıldız ve ben, yaşlı kuşaktan üçümüz ağır durumda olanlarımızız. Zeynep'te -soyadını hatırlayamıyorum-hasar çok daha ağır şimdi. Henüz hafıza kendisini tam iyileştirebilmiş değil. Gelgitler olduğunu öğrendim.

• Ölüm orucundaki arkadaşların ölüm haberini aldığında neler hissettin? Korkuların, kaygılarının...

Hayır korku olmadı. Çünkü, böyle bir şeye hazırlanarak yatıyorsunuz, ilk etkilendiğim Aygün oldu. İlk şehidimiz. İlk kez çok yoğun bir öfke hissettim. Öfke de moral düzeltiyor, kıskırtıyor. Daha fazla zafer inadına dönüştürüyor. Sonraki ölümlerde de duygularımı pek

yaşayamadım. Bir şeyler öğreniyoruz. Yüreğimizde öfkeleniyoruz ama çok yoğun duygular yaşayamıyoruz. Direnişten bir ay sonra o duygular yaşamaya başladım. Anlatıldıkça ağlamak gibi yoğun duygular yaşadım. Hiç beklemediğiniz bir şeyi duymuş gibi değilsiniz. Ankara'da şehit verdiğimiz, tanıdığımız, saygı duyduğumuz Hüseyin Demircioğlu'nun haberini aldığımızda, konuşmak istiyordum ama konuşamıyorum, sadece kafamda bir tek cümle var; 'zaferi mutlaka alacağız Hüseyin'. Ona bir söz veriş. Kendinizi ölmeyeceğiniz, yaşayacağınız gibi. Ağlama olup olmadığını bilmiyorum ama, bütün vücudunun titrediğini hatırlıyorum.

• Şu anda bir kadın yapısı içinde yer alıyorsun. Neler yapıyorsun?

Zor bir çalışma, kadın çalışması. Kendi içinde zor ilerleyen bir çalışma. Uzun yıllardır böyle bir çalışmanın içindeyim. Kadınlara ulaşmanın bir çok araçları içinde oldum. Diyelim, bir gazetede çalışıyorsunuz ama, kadın haberlerine koşuyorsunuz. Daha çok kadın haberlerini sizin yapmanız gerektiği duygusu uyanıyor. Kadın çalışması yavaş ilerleyen bir çalışma. Ben kadınlarımızın, daha kendilerini sorguladıkları oranda bir başanyâ ula

şacaklarına inanıyorum. Bir şeyler var ve değişmiyor, bu bir başkasından beklemek yerine, kadın kendisinden beklemeli. Kadın, kendisini sorguladığı koşullarda kendi zaafalarını bulacak, bunun üzerinden sonuçları değiştirecektir diye düşünüyorum.

• Sana çok teşekkür ederiz, yorduk seni. Son olarak neler söylersin?

Şu sıralar yine bir açlık grevi yaşıyoruz cezaevlerinde. Her direniş kazanmayı bekler. Kazanmayı hedeflediğimiz nokta da, bu ölüm de olsa, seçeceksiniz, bu götülmek zorundadır. Yeni bir direniş dönemi başladığını da dikkate alarak özellikle uyanıyorum, insanlarımızın 45 li günler sınırı, sınır olmaktan çıktı. 30 lu günlerden sonra bile çok hızlı çökoşler ve ölümler bekleyebiliriz. Yoğun bir yıpranmışlık var. Sık sık cezaevlerinde açlık grevleri yaşıyoruz. Kısa süreli de olsa, sık sık yaşanan bu durum vücudu hayli tahrip ediyor. Uzun erimli bir açlık grevi diye tanımladığımızda daha kötü sonuçları hızla beklemek gerekiyor. Kaygım şu, kanıksanan bir şey var: açlık grevlerine karşı halkın kanıksanan bir yanı var. Bunu reddetmeleri gerekiyor. Yeni bir ölüm oruçları sürecine girmeden bu talepleri sahiplenmek gerekiyor, bu talepler kayıplar, oruçlar, itirazlar yapma. Kürt ulusuna yönelik saldırılar ve benzeri bir çok şeyler. Bunlar hepimizin talepleri, hepimizin sorunları. Bu eyleme giderken, Ahmed'in, Zeynep'in özel ihtiyaçları talep edilmemiştir. Bu toplumsal ihtiyaçların talepleridir. Hepimizin

sahip çıkması gerekir. Örneğin şu anda açlık grevlerinin merkezine oturan talep, Güney Kürdistan'daki imha politikasıdır. O açlık grevini sahiplenerek, talebine sahip çıkmış oluyoruz. Bu benim de talebidir çünkü; Daha önceki sorular da cevaplayan bir şeydir bu, açlık grevleri veya ölüm oruçları neden seçiliyor. Biz eğer dışarda bunu cevaplayabilseydik, cezaevlerindeki de bu süreci yaşamamış olacaktık!.....

ÖLÜM ORUCUNDA YİTİRDİKLERİMİZ

Aygün Uğur	21.7.1996	63. gün	Ümraniye Cezaevi
Alan Benden Keringiller	20.7.1996	65. gün	Sağmalcılar Cezaevi
İçing Özelenkin	24.7.1996	66. gün	Sağmalcılar Cezaevi
Hüseyin Demircioğlu	25.7.1996	67. gün	Ankara Merkez Kapalı Cezaevi
Ali Aytaç	25.7.1996	67. gün	Bursa Cezaevi
Müjdat Yanat	25.7.1996	67. gün	Aydın Cezaevi
Tahsin Yılmaz	26.7.1996	68. gün	Sağmalcılar Cezaevi
Yemilha Kaya	27.7.1996	69. gün	Sağmalcılar Cezaevi
Hicabi Küçük	27.7.1996	69. gün	Bursa Cezaevi
Osman Akşin	27.7.1996	69. gün	Bursa Cezaevi
Hayati Can	28.7.1996	70. gün	Bursa Cezaevi

Dı mone bine gozu

OZDEM Şengül

Hata bonç ser dewede bino ez ve dumonu ne ape hora yana ma domene derozu payız ke amene ma, dumon biyene top turk estene herme hu, şiyene bine gozu. Ez ve çena ape hu gulera sere ma ju bi gule mira gore gevane biye yi mira ave turike hu kerdene pir. Geğanek muri soy herigu kerdene top mi-ve gulera zof dene pero ez gulera zof tersene hevi-ke çiyebino takatami daara gore senike biye eke şiyene bine gozu none zoj estene turk hata sonde urte pire gozu de nu goz soy murira zere hu kerde-deruzune hora butu payız dewe cerde urte bine ne mird. Dumonena osen çika nında hinima ez ve gozude gevjenede feke gule zov kırıbazı ama çimemi honde gozude nibi jede kerde top senik turk biyo pir omire mude nibi.

Butu omnon şiyene bijeku roza hata sonde tij vera-vesene bijekura hasnikerdene roze huwira nıken dumone apemı hire brayemı şünetkene mi, çiçeğ vetene niyeso hodeniyu zu hette meyman

Stran û Leşkerî Kurdî
Charits et m...
Kurdish songs and melodies
Kürdische Lieder und Melodien

Yoyise sima dayma na dinade
mekediyo

ame zu hette zurnavedavulu cinene zu hette gost pozene zu hette çene ozev biye top zeminde keseykene huyine çene ozev dayma amene li dayami vatene ana mare tene kilamu kesune kanu keseybike.

Moamik vatene male çeneye kare ise sima çino yene mude kaykene unçayk moami çenura ni heriyedene çeney ke dormede biyene top hem rekis kaykerdene hem kilamu vatene. Geğanek yareniyera çeverdane şünet ketiy'o hire brayemı viştane moami gurete pıra çevesayı viştano kir-malik sero lazo'kude je oye' yeno nat sono dot.

Milet nono hu yerdo rakıye hok simito ta 'nara erzene ta' kilamu vazene eza lekrek niyeso hare- ra'ta mi esta biyo tesan, urte aralığ de zu demluğe 'çinkin neru çutur demliğ guret tikmise feke hu kerd henke simen je 'bomu hode niyo zere mi henke ve-so eke zere demliğ de hu nebiya sole ve -yole adir kerda zere demliğ gireyna, naveyve-de zere nakala-balığde tubiya uska urte kalabalığde caverde yo-yamina bese'niken bızırçın feke mi zeremı veseno merdo hora Ah dumonen dumonen tu hem çahıla bilmeza hem yaşame osende çika nında hore na ya-zı bu yene dumonena hu bare hu vir

Kadın kurtuluş hareketi ayrılıkçıdır!

FATMA Koyhan

Bağımsız kadın örgütlenmesi meselesi yıllar önce çok tartışıldı ve bir yere konuldu. Yeniden tartışmak, bu konu üzerinde yazmak doğrusu çok içimden geliyor. Ama anlaşılıyor ki, halen tartışılmaya ihtiyacı var.

Kadınların kendi ezilmelerine karşı; diğer baskılara karşı yürütülen mücadeleden ayrı, bağımsız bir mücadele vermeleri gerekir. Kadınlar ulusal, sınıfsal, ırksal farklılıkların ötesinde, bir cins olarak bütünsel bir aşağılanmayı yaşar. Bu ortak paydaya rağmen, kadınların kendi içinde de taşıdıkları farklılıklar var. Bu da parçalı örgütlenmeyi gerekli hale getirir. Cinsiyete dayalı, kadınlar ve erkekler olarak bölünmüş toplum.

Erkek iktidarına dayanan bu sistemde kadınlar eziliyor. Cinsler arasında politik bir ilişki var, bu da iktidar mücadelesi doğuruyor. "Cinsler arasındaki ilişki politika ışığında incelenebilir mi?" diye soran Kate Millet şöyle cevaplar, "Biz politika derken, güçlülük temeline dayanan ilişkilerden, bir grup insanı'nın bir başka grup tarafından yönetildiği düzenlerden söz edeceğiz.... Politikayı ırklar, kastlar, sınıflar ve cinsler gibi kesin çizgileri olan gruplar arasındaki bağıntı ve karşılıklı ilişki çerçevesi içinde tanımlamak istiyorum". Kate Millet bunu, "belirli grupların durumlarının böylesine değişmez ve ezilmelerinin böylesine sürekli oluşunun tek nedeni, bu grupların, toplumca kabul edilmiş politik yapılarda temsil edilme-şişleridir" şeklinde açıklar. (1)

"Kadın kurtuluş hareketi sadece kadınlara açık, kolektif çalışmaya dayanan ve anti-hiyerarşik örgütlenmesiyle, önderlerin asgari egemenliğini öngören siyasal bir örgütlenmedir."

Ülkemizde, ezilen geniş gruplar olarak kadınların ve Kürtlerin durumu, politik olarak kendilerini ifade edemeyişleri, iktidar karşısındaki konumları bu tezi açıkça doğrular nitelikte. Gerek özel, gerekse kamusal alanda cinsler arasında ezme/ezilme ilişkisi yaşanır. Kadınlar, erkekler tarafından sürekli bir denetim altında tutularak yönetilirler.

Cinsiyetçilik, bir cinsin diğer cins üzerindeki hakimiyeti diye tanımlandığında, erkeklerin kadınlar üzerinde kurduğu iktidar bu sistem içinde daha iyi anlaşılır. Bu cinsiyetçi sistem, aynı zamanda kapitalizme eklenmiş ve karşılıklı olarak birbirini besler. Burada erkeklerle ayrıcalıklı bir durumda olduğu, bundan çıkar sağladığıdır. Ev işleri örneğinde görüldüğü gibi, kadının karşılığı ödenmeyen ve neredeyse kann tokluğuna yaptığı bu işlerde, erkeğin çıkarı var. Çamaşırını sürekli kuru temizlemede yıkatsa, yemeğini dışarda yese, ev temizliği için dışardan ücretli temizlikçi tutsa bunların tümü için vereceği parayı bir hesaplayın. Ama kadın tüm bunları titizlikle ve karşılıksız yapar. Bunların hepsi ayrı bir iş alanı iken, kadınların tüm bu yaptıkları üstelik işten sayılmaz.

Bu durumda erkek rolünün üstünlük ve ayrıcalıklılarına karşı verilen bir mücadele olmadan kurtuluş hayal olur. "Kadınlar, bir grup olarak ezilmektedirler ve her ne kadar bütün ezilen grupların belirli bir dayanışma içinde bulunmaları gerekliyse de, kendi durumlarını kendilerinin kavrayabilmeleri için, çözümlerini de kendilerinin yapması gerekir.

Militan bir kadın örgütü olarak kadın kurtuluşu, hem kadınların varolan toplum içerisindeki ezilmiş-ezik davranışlarıyla mücadele etmekte, hem de ezilme du-

Kurallara uy! Yoksa yurttan atılırsın

ZEYNEP DARA

• Toplam on öğrencinin yurttan atılmasına neden olan olayları anlatır mısın?

"Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık" eylemi yapıyordu ülke çapında. Biz de, Vezneçiler Kız Yurdu'nda kalan öğrenciler olarak bu eyleme, kaldığımız yurttan katıldık. İlk günler odalarda hem ışıklar söndürülüyordu, hem de koridorlara çıkıp akışlanıyordu. Bahçeye ilk inişimiz 26 Şubat'ta oldu. İdare, ilk kez o akşam

Geçtiğimiz Nisan ayında Vezneçiler Kız Öğrenci Yurdu'nda kalan on öğrenci, eylem yaptıkları gerekçesiyle yurttan atıldılar. Bu öğrencilerden biri olan, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 4. sınıf öğrencisi Gül Doğay ile yaşadıkları ve olayların gelişimi üzerine sohbet ettik.

bu eylemimize tepki gösterdi. Yurt Müdürü Emine Alınay ve Yurt-Kur Bölge Müdürü, biz akışlayıp slogan atarken yanımıza gelerek yaptığımızın, kanunlara aykırı ve yurtdan da devlet dairesi olduğunu belirterek, herhangi bir eylemin yapılmasının yasak olduğunu söyledi. Açıkça tehdit etti. Bir kaç arkadaş, yaptığımızın çok meşru bir eylem olduğunu, her yerde yapıldığını anlatmaya çalıştı. Ertesi sabah, müdüre hanım odaları tek dolaşarak öğrencilere eyleme katılmamaları yönünde baskı yaptı. Yurttan atılmakla tehdit etti. Ama tutmadı. Buna rağmen, ertesi akşam, (27 Şubat, esas gün) tekrar bahçeye indik. Bahçeye inmeyenler balkonlardan alkış tutarak, slogan atarak destek verdiler. Yine odalarda ışıklar söndürüldü, mumlar yakıldı. Toplam beş yüz kişi destekledi. Bahçede 200'e yakın kişiydik. Halaylar çekildi, sazlarla eşlik edildi, çamaşır leğenlerimiz de ellerimizdeydi.

O akşam yurttan çalışanlar ayrılmayıp, bizi tespit etmeye çalıştılar. Pazartesi günü, sabah saatlerinde öğrencilerden 5-6 kişi anons edildi idare tarafından. İki gün sonra, müdüreyle görüştük. Bizi tespit ettiği

"Son yıllarda yurtlarda yapılan en kitlesel eylemdi, aynı zamanda öğrenciler açısından sonuçları en ağır olandı. Bu kadar toplu öğrenci atılmamıştı" diyor Gül Doğay.

ni söyledi. Zaten o gün anlamıştık yurttan atılacağımızı. Daha sonra dört kişiye savunma ve ifade metni verildi. Bunlar formaliteydi, zaten bu fikir netti, karar verilmişti. Ben de "tespit ettiğinizi söylüyorsunuz, ama kanıt yok. Nasıl tespit ediyorsunuz? Bahçe de karanlıktı!" diye sordum. Zaten bilinen kişileri yanına çağırılmıştı. 15-20 gün boyunca her gün başka bir grup öğrenciyi anons etti. Tespit etmeye çalışıyordu. Örneğin, bir arkadaşın gri hırkası olduğunu iddia etti, ama yoktu öyle bir şey. Bu ara eylemimiz devam etti.

• Siz bu durumları yaşarken diğer arkadaşlarınız ne yaptı?

Daha sonraki günlerde arkadaşlarımız bize destek vermek amacıyla bir imza kampanyası başlatıldılar. İmza kampanyasında öğrenciler, bu eyleme sadece bizlerin değil, kendilerinin de katıldığını, bu eyleme destek verdiklerini, bundan dolayı da aynı sorumluluğu paylaştıklarını dile getirdiler. İmza kampanyası sadece yurt içinde yapıldı. Yaklaşık 110 imza toplandı. Bu imzalar idareye verildi. İmzaları götüren iki arkadaş da ifade ve savunma metni verildi. Onlar da atıldı. İmza kampanyası sürerken, yurt yönetmeliğinin anti demokratik olduğunu belirten bir basın açıklaması yaptık.

• Anlaşılan her idareye çağırılana bir savunma metni veriliyordu. Savunmalarınız alındı mı?

Savunmalar yazılı alındı. Bu savunmalarda "meşru bir eylem" olduğu savunuldu. Ama zaten başta karar verilmişti.

• Neyle suçlanıyordunuz?

Suçlandığımız madde, yurt yönetmeliğinin 20. maddesinin f. fıkrasıydı. Bu madde, "izinsiz toplantı yapmak, slogan atmak suçu"nu kapsıyordu. Yine yurt yönetmeliğine göre, her ne sebepten olursa olsun gözaltına alınmak, yurttan atılmak için yeterli bir sebep. Savunma metinleri verildikten yaklaşık bir ay sonra atıldık.

• İmzalanlara ne oldu?

Onlara bir şey yapmadılar. Oysa onlar da hukuksal olarak bizimle aynı "suçu" işlediklerini yazılı olarak açıklıyorlardı. Sadece imzaları idareye veren iki kişi bizimle atıldı. Toplam on kişiyiz.

• Kaç kişi imzaladı?

Bu şartlar altında yurttan 110 imzanın çıkması bile büyük başarı. Çünkü, atılma riski vardı. Ve bir çok aile çocuklarını okuldan bile alabilirdi, kalacak yer ciddi bir problemdi. Bin beş yüz kişilik yurttan, katılım beş yüz civarındaydı.

• Uzun süredir, böyle toplu atılma olmamıştı halinde.

En son 1994'te bir kaç kişi atılmıştı. Son yıllarda yurtlarda yapılan en kitlesel eylemdi, aynı zamanda öğrenciler açısından sonuçları en ağır olandı. Bu kadar toplu öğrenci atılmamıştı.

• Yurttan atılma kararı kesinleştikten sonra neler yaptınız?

Atılma kararından sonraki salı günü yurda çok zor bir biçimde girebildik. Kimliklerimiz elimizden alındı. Nevresim takımlarımıza, yurtta olmadığımız saatlerde yurt idaresi tarafından el konulmuştu. Yine de Çaramba gününe kadar yurtta kalabildik. Hepimiz şaşırıştık. Çünkü, hem bayram arifesi, hem de sınav dönemi idi.

Ertesi gün, Yurt-Kur Bölge Müdürlüğü'nün önünde bir basın açıklaması yaptık. Akşam ise saat 21.00 eylemini yurtdan önünde yaptık. Eylemin bitiminde polis saldırdı, yirmi arkadaşımız gözaltına alındı. Bu olaydan sonra da yapmamız gerekenin ne olduğu konusunda tartıştık, ardından dava açmaya karar verdik. Bütün bunlar yaşanırken bir yandan da kalacak yer sorunumuzu çözmek için uğraşıyorduk. Hepimizin maddi koşulları iyi olmadığından, arkadaşlarımızın yanında kalmaya başladık. Tabii bunun yanında, ailelerimizle de bazı anlaşmazlıklar yaşandı. Dava açmamız için gerekli olan parayı

kampanya yaparak topladık. Bu kampanyanın sonuna yanılmıyorsam, 13 Mayıs günü Med-Kom Kültür Merkezi'nde bir şenlik yaparak kampanyayı noktaldık.

Geçtiğimiz 29 Mayıs'ta ise İdare Mahkemesi'ne başvurarak hem yurt yönetmeliğinin iptali, hem de yürütmenin durdurulması için bir dava açtık. Yine aynı gün bizimle birlikte YÖK zede olan bir arkadaşımız da aynı taleplerle dava açtı.

• Bu atılma meselesinin yurt idaresi açısından başka şeylerle bağlantısı olabilir mi?

Gelecek öğretim yılında yurdun özelleştirme durumu var. Şimdiden "sivri tipleri" temizlemek istiyorlar, bu işlerine gelir. Çünkü, aynı zamanda 6 Kasım'da gözaltına alınanlar, hem de daha önce ve daha sonra gözaltına alınanlar yurttan atılacak. Geçen yıllar da gözaltına alınanlar oldu, ama atılmadılar. Yurtta öğrencilerin tepkilerini dile getirmesini, duyarlı olmasını, düşünmesini bile istemiyorlar. Bir anlamda diğer kalan öğrencilere de gözdağı vermiş olacak.

• Yurtta kalan öğrenciler kendi sorunları için tepki gösteriyorlar mı?

Geçen yıllarda banyo sorunu vardı. Kimi zaman 15 günde bir veriliyordu. Isınma da iyi değildi. Giriş çıkışlarda imza sorunu vardı, bu halen devam ediyor. Şimdiye kadar tepki gösterilmedi. Gösterildiğinde de atıldılar, 1994'te olduğu gibi. Yemek sorunu var, kötlü ve pahalı. Çok az bir tepki gösterildi, ama başanlamadı. Bu

Diğer demokratik kurum ve kitle örgütleri destekte bulunursa, öğrencilerin tepki göstermesi daha kolay olacak. Okulda tepki dile getirmek daha kolay, çünkü yaptırım, riski daha az.

nun temel kaynağı da, yurttan atılma durumunda neredede bannılacağına sorun olması. Şayet yurtlarda öğrencilerin bu tür olumsuzluklara karşı tepki vermesi gerekiyor veya isteniyorsa, öğrencilerin en başta bannılma sorunlarının halledilmesi gerekiyor. Diğer demokratik kurum ve kitle örgütleri destekte bulunursa, öğrencilerin tepki göstermesi daha kolay olacak. Çok şey de böylece değiştirilecek. Okulda tepki dile getirmek daha kolay, çünkü yaptırım, riski daha az.

• Kadın grup veya kurumlarıyla ilişkiniz ve olaya karşı tavırları ne oldu?

Gidilip konuşulsa, "yapanız, ederiz, haklısınız" denilecek. Ama pratiğe gelince birşey yapılmıyor. Bu son meselede benim bildiğim bir destekleri olmadı. Kadın grupları veya başka kitle örgütleriyle iletişimi sürekli biz sağladık. Bu da on kişinin altından kalkabileceği bir şey değil.

• Yurttan atıldıktan sonra ne yaptın?

Yurttan atılacağımla sıralarda çok fazla zorlanmayacağımı düşünüyordum, öyle olmadı. Kalacak yer sorununu kolaylıkla hallededildim ama, bir çok yönden, yeni sorunların başlangıcına neden oldu. Yine de diğer arkadaşlara nazaran benim durumum daha iyi, çünkü bir kaç ay sonra yurdu terk edecektim, son sınıfta olduğum için. Ara sınıfta olsaydım çok daha zor olurdu. Ailemle de büyük problem yaşadım bu olaydan sonra. İki aydır benimle görüşmüyorlar. Maddi açıdan zor durumda kaldım. Beklediğimden zor günler geçiriyorum.

İlk başlarda, okuldan çıkıp yurda gitme alışkanlığım, kendime göre bir düzenim vardı. Hepsini bozuldu. Son sınıftaydım, duygusal açıdan yurdu daha fazla sevmeye başlamıştım, hüzünlüydüm. Bu duygular fazla yaşayamadım. Yurdun içinde fotoğraf çekiremedim, içimde ukde kaldı.

Tulumbacı Bahriye

HACER Yıldırım

Adı çıkmış deliye/ Viz geliyor zaptıye/Karakolda müseccel/ Tulumbacı Bahriye/Vay ona yan bakanın/El şakası yapanın/Pestilini çıkar-mış/Sımsık bahçevanın/Saymaz sarhoş babayı/Yoktur enişte dayı/Yıldırım gelmiş olsa /Dağdaki tüylü ayı

Külhanî halk şairi Üsküdarlı Aşık Razi, 1885 -1890 yılları arasında Tulumbacı Bahriye'yi bu dizelerle anlatıyor.

1875 yılında Küçüklanga'da kulübensiz bir evde doğuyor Bahriye. Babası Baha Bey meslek sahibi olamamış, gece- gündüz içen bir paşazade.

Bahriye, annesi öldükten sonra sarhoş babasıyla başbaşa kalıyor. Sokakta sürekli erkek çocuklarla oynuyor. Daha sekiz dokuz yaşında iken, sırtında pespaye bir entari, yalın ayak, keçe gibi saçlar ile mahalle tulumbacılarına katılır, Langa'dan ta Fatih'e, Fener'e, Balat'a, Galata'ya, Beşiktaş'a onlarla koşar, yangına gider gelirdi. Tulumbacı lakabı kendisine o küçük yaşından kalmıştır.

Bahriye 16-17 yaşına geldiği zaman bile, gece köşkünün narasını ve bekçinin "Yangın var!!" sesini işittiğinde elbisesinin eteklerini toplayarak yangın yerine gidiyordu.

Tulumbacı Bahriye

Yine bir gün Defterdar'da çıkan yangın yerine gittiğin-
de, o devrin ünlü tulumbacı reislerinden Kahya İsmail'in kahvehanesinde iki delikanlı Bahriye ile ilgili şöyle konuşur:

"İşte meşhur tulumbacı Bahriye bu kızdır". Diğerleri "Ulan... uskumru gibi kız, çiy çiy ye!". deyince, diğer delikanlı hemen arkadaşının ağzını eliyle kapayarak:

"Sus ulan... duyarsa vallah billah ikimizi birden ayagının altına alır, pestilimizi çıkarır şu kalabalığın ortasında namusumuz beş paralık olur!..." diyor.

Bahriye, kavgacı, küfürbaz, eli sopalı bir kız olarak tanınıyor. Aynı zamanda çok güzel olan Bahriye ile, değil İstanbul esnafından bir genç, biçkin külhanbeyi takımından bile hiçbir delikanlı evlenmeye cesaret edemiyor. Bahriye'nin Bedri adında bir itfaiye çavuşuna aşık olduğu söyleniyor. Bahriye 18 yaşında iken babası ölüyor. Ona, babasından Kapa-ıçarşı'da üç dükkân ile bir hanın hissesi kalıyor. Mahalle imamı Bahriye'nin evlenme çağına geldiğini düşünerek,

Küçüklanga'da sakalık yapan İlyas adında bir genci yanına alıp, Bahriye'ye giderek talip oluyor.

Bahriye İlyas'ta evleniyor. Evlenir evlenmez de evine kapanıyor. Gece yangınlara koşan tulumbacı Bahriye'nin evinden çıkmayı herkesi şaşırıyor. Bu arada, Bahriye'nin tanıdığı İlyas'a demiryolunda başka bir iş buluyor. İlyas kazandığını eve harcamadan ve Bahriye'den gizli gizli bir sandıkta biriktiriyor.

Bahriye'nin bir oğlu dünyaya geliyor, adını İsmail koyuyorlar. İsmail üç yaşında iken babası İlyas, Bahriye'ye seyahate çıkacağını bir aya kadar önceceğini söyleyerek, biriktirdiği parayla gidiyor. Bir daha da geri dönmüyor. İlyas, Bahriye'ye boş bir kağıt göndererek ondan ayrıldığını belirtiyor. Tulumbacı Bahriye o günden sonra, Balkan Savaşı'na kadar onbeş yıl bütün sevgisini oğluna vererek yaşıyor. Kendisiyle evlenmek isteyenleri ise reddediyor. Tulumbacı Bahriye'nin oğlunu herkes tulumbacı olur diye beklerken, o İsmail'i tulumbacı kahvehanelerinin önünden bile geçiriyor.

İsmail, 1922 yılında 18 yaşında iken Balkan Savaşı çıkıyor. İsmail, üç arkadaşı ile birlikte, annesinden gizli Harbiye Nezaretine giderek gönüllü asker yazılıyor. Ve iki gün sonra cepheye sevk ediliyor. İsmail eve asker kıyafetiyle gelince Bahriye şaşırıyor, fakat oğlunu üzmemek için gözyaşlarını tutuyor. Ve İsmail gidiyor, fakat bir daha geri dönmüyor. İsmail Edirne'de Bulgarlar tarafından kurşuna diziliyor.

Cepheye gittikten sonra oğlundan tek mektup alamayan Tulumbacı Bahriye, İsmail'in Edirne'den gelen cenazesine birlikte eve kapanıyor. Bahriye'yi ziyaret eden herkes, onu oğlunun fotoğrafıyla konuşup, ağlarken buluyorlar. Bahriye onu ziyarete gelen o dönemin yazarlarından Vasif Hoca'ya şöyle diyor:

"Anamı bilmedim, ağabeyim kendisini unutturdu, babacığma çok acıdım, kocamın alçaklığı gücüm gitti, fakat buna dayanamayacağım, tahammülüm şu göz pınarlarım kuruyuncaya kadar!..." dedi.

Bu ziyaretten üç dört gün sonra İstanbul'un ele avuca sığmayan meşhur Tulumbacı Bahriyesi, mahalle bakkalı Bodos'a gidiyor ve bir binlik rakı alıyor. Bakkal Bodos Bahriye'ye soruyor:

"Misafirin mi var, Bahriye Hanım?"

Bahriye "Zamparam gelecek!" diyor. Hayatında hiç içki içmeyen Bahriye sabaha kadar binlik rakıyı içiyor. Sonra bahçedeki bir Erik ağacının dalına kendini asıyor. Tulumbacı Bahriye'nin intiharı duyan tulumbacılar, tulumbacı kahvehanelerini dolaşarak herkese haber veriyorlar, cenazeye İstanbul'un tüm tulumbacıları katılıyor.

Kaynak: İstanbul Ansiklopedisi- İstanbul Tulumbacıları, Regat Ekrem Koçus

Keça mezinê nav malê

Foto

Em zanin, keça mezinê nav malê gelek bi zehmefî yî.

Li nav malê keçê mezin hebi li ser piye we gelek bar heyî. We keça mezin gelek berbirsîyarî distîni. Ew dewla diya xwe digrî. Wek diya biçûk bi. Li zaroka gişî ew dînerî, kar û xebata nav malê jî li destê we dînerî. Kevaniya nav malê ewî. Perê, dîlî û sitendandî li destê weyî.

Zarok buna xwe nabîni. Bi xweşê û birayê xwe bi hevalî nîkanî bikî. Li sêr wan otorîteki wek baw û dayîke digrî. Me jî xweşka xwe mezin digot, "genera". Heko sêr me otorîtek we mezin hebû.

Hevalek min qal dikî rîjî xweşka xwe yî mezin. Bave wê li ser diya wan hevî anî bû. We keça mezin bi hevîya ketî bû rekabetê, gelek jî hevîye behecockî di bûn. Diya wan kawêksî ve jî hevîye ne di

behecî.

Bave wan jî hevîye çî bikirîya, mecbûrî jî keça xwe jî bikirîya an jî nikarî bû li malê rûnî bi.

Ji hevîye kirasekî sor hatîbî kirîn dînya rabi ser xwe jî, bawe we çî bikî, jî keça xwe jî kirase sor mecbûrî bikirî.

Ew nav malê kî jî her dibistane, bi kî zewacî. Kîj, çî xebatê bikî, gişî keça mezin zanî û ser wan mîsêlana beywa we derbas dibî. Ji we te pîrsan. Wexta kabûla we ne sitendî ew wî xebata, naye çêkirî.

Xwastîne we gerek bê çîh. Lê bêlê tû rehetî jî wan ra tune yî. Ew xwe na fikirî, dewla herkesî her tîşî di fikirî jî bo xwe tîşî naxwazî. Dibe key ew jî bo xweşê û birayê xwe hatîni we diye.

Ji bo wxê ketî tîşî nakî. Nav kar û bar emr derbas dibî û rojêk tê li paş xwe dînerî dibîni jî tîşî bi desta bikirî tûneyî.

Kadınlar sendikal etkinliğin neresinde?

HATİCE Akdoğan

Çalışma yaşamının önemli ve vazgeçilmez unsurlarından biri sendikadır. Ekonomik, demokratik ve siyasal mücadelede önemli rolü olan veya olması gereken sendikaların iç örgütlenişinde belli bir hiyerarşi söz konusudur. Aşağıdan bakıldığında, işyeri temsilcisi, şube yöneticisi, genel merkez yöneticisi ve/veya federasyon yönetimine dek uzanabilen sendikal örgütlenmenin neresindedir kadınlar? İşyeri temsilciliğinden federasyon yönetimine doğru çıkıldıkça, söz ve karar almadaki etki de o denli artmaktadır.

Peki ülkemizde, kadınlar sendikalarını ne kadar içindeler, alınan kararlarda onların payı nedir? Kabaca bakıldığında, ülkemizde nüfusun yarısı kadınlardan oluşur.

Üstelik, işgücüne katılımda son yıllarda önemli ölçülerde artış görülmüştür. İngiltere'de 1995 yılında öngörülen işgücü artışının % 80'ini kadınlar oluşturmaktadır. Yine Latin Amer

Bu verilerin ışığında, kentlerde yaklaşık 1.5 milyon ücretli çalışan kadının % 70'inin sigortalı; sigortalı olduğu için de sendika üyesi olma şansı vardır. Yani 1.5 milyon ücretli emekçi kadının % 70'inin sigortası veya buna paralel bir sosyal güvencesi var. Ama bu % 70'lik kesimin hepsinin sendikası var diyemiyoruz. Çünkü sigortalı olmasına rağmen, sendikalaşmaları yolunda yoğun bir baskı ile yüz yüzedirler.

Özellikle kadın çalışan sayısının son yıllarda hızla

Arttığı tekstil iş kolunda, patronların sendikası-laştırma baskısı çok fazladır. Tarım kesiminde ücretli ve sigortalı olan % 8 oranındaki kadın, daha çok devlete ait tarım kuruluşlarında çalışmaktadır.

Yapılan araştırmalar, çalışıyor olmasına rağmen sendikalı kadın sayısının az olduğunu göstermektedir. Üstelik, işgücüne katılımda son yıllarda önemli ölçülerde artış görülmüştür. İngiltere'de 1995 yılında öngörülen işgücü artışının % 80'ini kadınlar oluşturmaktadır. Yine Latin Amerika'da kadın işgücü 1950 ve 1980 yılları arasında 10 milyondan 32 milyona çıkmıştır.

(Veriler Türk-İş Kadın İşçiler Bürosu'nun İş ve Aile Politikası adlı broşüründen alınmıştır.) Elimizde veri olmamakla birlikte sefaletin artması, ülkemizde de kadınları hızla ücret getirici işlere yönlendirmektedir.

Ekonomik sıkıntının yoğun olarak artmasından dolayı, gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde kadınlar ev ve çocuk bakımı işlerini de omuzlarında taşıyarak çeşitli biçimlerde ücretli, yevmiyeli işlere koşmaktadır. Ancak, işgücüne katılım oranları artmasına rağmen, kadınların sendikal mücadeledeki yerlerinde pek bir gelişme olmamaktadır. Bunun ise çeşitli nedenleri vardır:

arttığı tekstil iş kolunda, patronların sendikası-laştırma baskısı çok fazladır. Tarım kesiminde ücretli ve sigortalı olan % 8 oranındaki kadın, daha çok devlete ait tarım kuruluşlarında çalışmaktadır.

Yapılan araştırmalar, çalışıyor olmasına rağmen sendikalı kadın sayısının az olduğunu göstermektedir. Üstelik, işgücüne katılımda son yıllarda önemli ölçülerde artış görülmüştür. İngiltere'de 1995 yılında öngörülen işgücü artışının % 80'ini kadınlar oluşturmaktadır. Yine Latin Amerika'da kadın işgücü 1950 ve 1980 yılları arasında 10 milyondan 32 milyona çıkmıştır.

Kapitalist üretim istikrarsızlığı, son yıllarda part-time denilen kısmi çalışma biçimini devreye sokmuştur. Çok düşük yarı ücretli bu tür işlerde yaygın olarak kadınlar çalışmaktadır. Kentlerin ara ve kenar mahallerinde ve mevsimlik işlerde çoğunlukla kadınlar istihdam edilmektedir. Gelecek geçici olan bu tür işlerde çalışanlar sigortasız olduğu gibi, sendikalaşma noktasında da hemen hemen kıpırtısız olan işyerleridir.

Kayıtdışı ekonomi denilen her türlü vergi ve sigorta hakkından yoksun işyerlerinin hızla artması yanında, ailesi açlıkla yüz yüze gelen kadınlar evlerine yakın, bugün grip yanın çıkabilecekleri bu işleri özellikle tercih etmekte, başka arayışlar içerisine girmektedirler.

Ev işleri ve çocukların bakımı, sorumluluğu tamamen kadına ait iken, kadın da işten çıkar çıkmaz soluğu evinde alır. Bu durumda, iş saatleri dışında bir uğraşı gerektiren sendikal etkinlik için zaman ayıramaz.

Evlere iş verme yaygınlaşmıştır. Ev işlerinin yükü altında ezilen kadın, ekonomik sıkıntısını az buçuk da olsa hafifletmek pahasına, evde düğme dikme, giysilere nakış işleme, iplik temizleme, toka takma, ambalajlama...vb.

İşler almaktadır. Mahalle arası veya kenar mahallelerdeki işyeri patronları, her türlü denetim ve kayıtları uzak kendilerine ucuz bir işgücü alanı yaratmışlardır. Yok pahasına, sigortasız çalışıyor olmanın yanında, evlere iş alma, kısa süreli işçilik örgütsel açıdan kadınları güçsüz ve dağınık kılmaktadır. Sendikalaşma oranı üyelik bazında bile bu durumda ister istemez düşmektedir.

Üstelik, işgücüne katılımda son yıllarda önemli ölçülerde artış görülmüştür. İngiltere'de 1995 yılında öngörülen işgücü artışının % 80'ini kadınlar oluşturmaktadır. Yine Latin Amer

Kadın sendikalı ama, sendika yöneticisi değil !

Bunların yanında, kadına geleneksel, dinsel bakış açısı onun toplum içindeki etkinliğini, dolayısıyla sendikal etkinliğini sınırlandırmaktadır.

Kısa adı ICTFU olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kadınlarla ilgili hazırladığı bir programda kadınların sendikalarda yönetici olarak yer

almamalarının temel nedeninin doğrudan ve dolaylı ayrımcılık olduğu vurgulanmaktadır. Türk-İş Kadın İşçiler Bürosu'nun İş ve Aile Politikası adlı broşüründe ise bu konuda şu görüş vardır: "Tüm dünyadaki kadın sendika üyeleri, aile sorumluluklarının eşit olmayan paylaşımının kadınların istihdama, sendikalara ve politik yaşama tam olarak katılmalarının önündeki en önemli engel olduğunu doğrulamaktadır".

Yapılan araştırmalar, kadınların sendikal faaliyetlere katılımının genellikle üye olma düzeyinde kaldığını göstermiştir. Türk-İş Dergisi'nin Nisan 1995 sayısında bu konuda şu bilgileri görmektedir. Danimarka'da işçi konfederasyonuna bağlı sendikalarda kadın üye oranı % 49 olduğu halde, bu 23 üye sendikalarının yalnızca ikisinde genel başkan veya genel sekreter kadındır. Alman DGB'de kadın üye oranı % 32, kadın genel başkan sayısı 16 sendika içinde ancak bir tanedir. İngiliz TUC'da kadın üye oranı % 36, kadın genel başkan veya genel sekreter gibi üst düzey yönetici 69 sendika içinde, 14 tanesindedir.

Bizde durum nasıl?

Türkiye'de durum daha kötüdür. Türk-İş'e bağlı 32 sendikaların hiçbirinin genel merkezinde kadın yönetici

ci yoktur. Sadece, genel merkeze bağlı iki şubede kadın başkan vardır. Türk-İş yönetimini belirleyen yaklaşık 450 delegeden ise sadece bir tanesi kadın olmuştur. O da bazı dönemlerde delege olabilmıştır.

Hak-İş'e bağlı sendikalarda ise, hiç kadın yönetici yoktur. DİSK'e bağlı 26 sendikadan hiç birinde kadın yönetici yoktur. Sadece bazı şubelerinde kadın yönetici vardır.

Burada önemli bir noktaya bakmak gerekiyor. Ücretli-maaşlı bir buçuk milyon çalışan kadının çok önemli bir kısmı devlet memuru konumundadır. Devlet memurlarının 1989 yılından beri sürdürdükleri sendikal hak mücadelesinde ve oluşturdukları sendika çatılarında kadınlar çok etkili rol oynamışlardır. O dönemden bu yana iş kollarında kurulan sendikaların bir çoğunda genel başkanlığı kadınlar üstlenmişlerdir. Örneğin, Bem-Sen, Tüm-Bel-Sen, Sağlık-Sen ilk genel başkanları kurucularının çoğu kadındır. Tüm-Bel-Sen ve Tüm Sosyal Sen'in genel başkanları da kadındır. Diğer sendikalarda da, genel başkanlık düzeyinde olmasa da hem şube hem genel merkez yönetimlerinde kadın sendikacılar var.

Üstelik, işgücüne katılımda son yıllarda önemli ölçülerde artış görülmüştür. İngiltere'de 1995 yılında öngörülen işgücü artışının % 80'ini kadınlar oluşturmaktadır.

Kadınların rahat çalışmasına olanak sağlayacak olan işyerlerinde kreş açılması, emzirme odalarının bulunması, gerek anti-demokratik hükümlerle dolu olan 1475 sayılı İş Kanunu, gerekse de 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda bile hak olarak tanınmıştır. Yasalardaki bu maddeler, toplu iş sözleşmesi metinlerine aynen yansımakta, pratik yaşama geçirilmesi noktasında bir adım öte gidilmemektedir.

Yasalara göre, en az 100-150 arasında kadın işçi çalıştıran işyerlerinde kreş veya çocuk yurdu açılması şarttır. Böyle bir maddenin uygulanmasının denetlenip denetlenmemesi bir yana, işyeri patronları çoğu kez çalışan kadın sayısını bilinçli olarak yüzün altında tutmaktadır. İşyerlerinde kreş açılması sorununun kadın işçi sayısına endekslenmesi, aslında toplumun kendini yenilemesi, çoğalması sorununun yalnız başına kadının sırtına yüklenmesi anlayışının bir ürünüdür. Oysa sendikal hak mücadelesinin gelişmiş olduğu ülkelerde, işyerinde kreş açılmakta, hatta doğum halinde babaya da doğum izni verilmektedir.

Ülkemizde ise, sendika yöneticilerinin genel olarak sınıfsal bakış açısından yoksun oluşu, cinsiyetçi önyargısı mevcut yasa maddeleri karşısında bile alabildiğine rehabetçi davranmalarına neden olmaktadır.

Toplu sözleşme sürecini de içine alan sendikal etkinliğin güçlendirilmesi kadınlar açısından, yine kadınların mücadelede etkin olmasıyla sağlanacaktır. Hem cinsiyetçi bakış açısının geri püskürtülmesi, hem de gündelik sorunlarının ayak bağı olmasından kurtarılması sınıfsal anlayış temelinde mücadeleye başlamakla olacaktır ■

BANU Erdovan

"Geçen yıl, bir akşam televizyon seyrederken, Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan'ın bir konuşması ilgimi çekti. Genelevde çalışan kadınlara, eğer yeni bir hayat kurmak istiyorlarsa, yeni iş olanakları sağlayacağını söyledi. Bu haber beni çok sevindirdi ve başvurmak istedim. Bana iş bulacaksa, bu hayattan kurtulurum dedim kendime. Başvurumu belediyeye yaptım. Bana "bekle seni ararız" dediler. Yalan. Bir yıldır ses çıkmadı. Bu arada kaç kez aradım, peşini bırakmadım. Güvenmişim, durumumu açıkça belirtmişim. Bana "hakkılsın, yapacak bir şey yok" dediler sadece. Madem yapamayacaklardı, niye söz verdiler?"

Yukarıdaki sözler, 30 yıldır bir genelevde seks işçiliği yapan Mehtap Kandemir'e ait. Farklı bir işle hayatını kazanacağına dair bir umut çıkınca, hemen sanıvermiş. Oysa bu sözü verenler, hiçbir şey yapmamışlardı. Artık politikacılara inanmıyordu.

Erkek çıkarı üzerine kurulu bu dünyada, kutsal aile-

Emeklilik hakkını kazanan ilk seks işçisi

"Etimi, bedenimi verdim, sağlığımızı da korumuyorlar. Bunun için hep özel doktorlara gitmek zorunda kaldım. AIDS, frengi kontrolü de yaptırdım. Topluma karşı sorumluluk hissettim. Neden vesika verdikleri zaman sigortalı yapmadılar? Bize çalışma karnesi veren devlet. "

yi korumak için o malum ev, hep bir yerlerde olmalıydı, o bir emniyet sūbabı olarak kalmalıydı.

Mehtap okur yazar değildi. Radyo ve televizyon haberlerini, programlarını kaçırıyor, yakından izliyordu. Dünyada olup bitenlerle yakından ilgiliydi. Mehtap Kandemir, mücadele edip emeklilik hakkını kazanan ilk seks işçisiydi. Bunu nasıl kazanmıştı? Mehtap, 50 yaşındaydı, yaşlanıyordu ve geleceğini düşünmek istiyordu. Onca yıl yıpranmıştı da. Günüktü kazancı. Ne olacak halim diye düşünürdü. Hakkını aramaya karar verir. Önceleri ne yapacağını bilmiyordu.

Emeklilik mücadelesi...

Kendi deyimiyle, 30 yıldır Sümbül Yaşar Akarsu'ya ait, Karaköy'ün o malum sokaktaki evinde çalışmıştı. Vesikasını 20 yaşında almıştı. Temiz ve sağlıklı olmaya çok önem veriyordu. Baş ağrısına kendi parçasıyla doktora giderdi.

"Eskiden tek televizyon kanalı vardı ve pek bir şey anlatmıyordu. Bu özel kanallar çoğaldıkça derdini anlatan, dışarıya döken çok oldu. Haberleri izlemek için sabah altı da bile kalkar dinlerim. Kaçmamam. İnsan haklarından söz ediliyordu, bunu duydum. Ben de insanım ve haklarım olmalı diye düşündüm." Ve bunun üzerine Mehtap, araştırmaya başladı. Eskiden tanıdığı bir avukata başvurdu. Ne yapabileceğini sorar. O da araştırır ve üç ay sonra sigortasız çalışmaya ilgili tespit davası açar. Önce sigortalı, ardından da emekli olacaktır. Fakat onca yıl çalıştığı halde, bunu gösteren hiçbir kayıt yoktur.

Dava açılınca çalıştığı yerden tehditler gelir, davadan vazgeçmesini isterler. Patron, güdüz olduğunu ve istediğini yapabileceğini söyler. Ama Mehtap kararlıdır, "30 sene sana hizmet verdim, hakkımı istiyorum.

Hakkıysam kazanırım, senden korkmuyorum. Korkarak yaşayacağıma cesurca ölmeyi tercih ederim" der ve bildiğinden şaşmaz. Davası süresince patron tehditlerle kalmaz, şiddet de uygular. Bir gün arabayla üstüne gider ve sağ tarafını ezerler.

Dava sürerken, mahkeme delil, şahit ister. Onu, onca yıl tanıyan çalışma arkadaşları şahitlik yapmaktan korkar. Bu Mehtap'ın üzer. Arkadaşları onu düşman gibi görür ve patronun tarafını tutar, işten olmak istemiyorlardı. Bir ara çaresiz kalır, düşünür. Sonunda, delil olarak işyeri kapısında olan polis delterinde imzası olduğunu farkeder ve çalıştığına dair delil olacak bu delteri çalar. Gizlice tüm delterin fotokopisini çektirir. Bu ara masraflar çoktur ve para harcamak zorunda kalır. On yıldır tanıdığı bir arkadaşı onu yalnız bırakmaz ve şahitlik yapmaya karar verir. Mahkemeleri basına yansıtır ve yarıktan izlenir. Bunun da iyi etkisi olduğunu düşünür.

Sigorta hakkını kazanır

Mahkeme bir buçuk yıl sürer. Mehtap için zorlu bir süreçtir: "Bana çok eziyet çektiler. Bir buçuk yıl dilsiz gibiydim. Benimle konuşmuyorlardı. Mahkeme devam ederken işten de çıkaramıyorlardı. Orda yıkanmama bile izin vermediler". Sonunda sigorta hakkını kazanır. Artık ilk emekli seks işçisidir o.

Bundan sonra maliye de genelevleri denetler ve kadınların hepsi sigortalı olur. Böylece, Mehtap'ın mücadelesi orada çalışan tüm kadınlara yarar.

Ama kazandığı emekliliğinin bir işe yaramadığını düşünür. Çünkü asgari ücret üzerinden emekli olmuştur ve bu da 20 milyon gibi komik bir rakamdır. Mehtap, "Bunu haksız buluyorum. Makine miyim ben? Gerçek kazancı tespit etsinler, bunun üzerinden hesaplasınlar. Belediyenin koyduğu tarife göre günlük 250 bin, 100 bini bize, gerisi patrona. Bu doğru değil. Oysa günlük ortalama, 10 milyon kazanılıyor, 4 milyonu bizim elimize geçiyor. Anladım ki devlet zenginlerin, bizim gibi insanların değil. Hakkını vermiyor, oysa ben hakkımı istiyorum" diyor ve komik emekli maaşını kabul etmiyor. Mahkeme yoluyla tekrar ısrar ediyor. Sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmayı düşünüyor.

"Etimi, bedenimi verdim, sağlığımızı da korumuyorlar. Bunun için hep özel doktorlara gitmek zorunda kaldım. AIDS, frengi kontrolü de yaptırıldı. Toplum karşı sorumluluk hissettim. Neden vesika verdikleri zaman sigortalı yapmadılar? Bize çalışma karnesi veren devlet."

Paçavra gibi atılmak istemiyor. Vergisini ödüyor, ama çalışma koşullarını, sigorta ve emeklilik haklarını düşünmedikleri için sitem ediyor, "Vesikayı elimize verip unutturuyorlar. Ne yaptığımızı sormuyorlar. Devlet patronlarının yanında yer alıyor, beni hiçe sayıyor."

Hem devletin, hem patronunun kölesi durumundayım. Zincire vurulmuş mahkum gibiyiz. Başımızı kaldırdığımızda suçlanıyoruz". "Ah okumam olsaydı..." diyor Mehtap, "Oradaki acılarımı ben bilirim. Neler yaşıyoruz? Artık çalışamaz duruma gelen bir çok kadın dileniyor oralarda. Ben ayakta durabilirdim, bunun için bedenimi korumam gerekiyordu."

Belediye ne yapıyor?

Belediye röntgen, kan (AIDS v.b.) tahliller için ayrıca para alıyor, bağış adı altında. Önce insan adı bir vakta bağış yaptırıyorlar. Sigorta bu tahlilleri yapıyor. "Kan tahlilleri önemli, yaptırmak zorundayız. Hem sağlık için, hem de bu tahlilleri yaptırmazsak 3 ay vesikaya el koyuyorlar, çalıştırmıyorlar".

Mehtap, susmuyor, konuştuğukça açılıyor. "Öğrendim, Avrupa'daki kadınlar haklarını koruyorlar. Soruyorum, öğreniyorum. Örneğin İtalya'da yaşamları iyi. Ben bu memlekette yaşamaktan utaniyorum."

Emeklilik hakkını aldıktan sonra yollar açıldı. Şimdi başvuruları var. Bu hakkını kazandıktan sonra Avrupa'dan tebrik ettiler.

Özgür olmak istiyorum, kölelikten çıkmak istiyorum. Her gün acı çekiyorum. Dilenmek istemiyorum. Mücadele edeceğim. Arkadaşlarım kaçıyor, ben utanıyorum. Kimseden saklayacak birşeyim yok. Kızlar çok korkuyor. İsterlerse neler yapabilirler, ama korkaklar, uyuyorlar ■

Kadınlar artık menapozdan korkmuyor!

NERMİN Sezgin

Menapoz sürecine girdiği halde, bir kadın doğum menapoz polikliniğinde takip ve tedaviye alınmayan kadınlarda, bir takım sağlık problemleri gelişebilmektedir.

- Düzenli egzersiz programı (Açık hava- doğa yürüyüşleri gibi) yapılmalı,
- Kemikleri korumak açısından Calsiyum içeren süt-süt ürünleri, Calsiyum tabletleri, Calsiyum emilimini arttıran Vitamin D alınmalı

Bunlardan en önemlisi, kemiklerdeki (doku kaybı başlaması sonucu) incelmeler, şekil değişikliklerinin başlamasıdır. Hatta 60 yaşlarda kırılmalar olabilmektedir. Yine idrar şikayetleri ile karşılaşılır. (İdrar yaparken yanma, idrar kaçırma, zor idrara çıkma gibi.)

Memelerde şekil-dolgunluk kaybı (zamanla) başlamaktadır. Rahim ağzında ve üreme kanalında solukluk, yanma, kaşıntı gelişebilmektedir, bu da cinsel ilişkide ağrı nedeni olmaktadır.

Zamanla kalp-damar hastalıkları gelişebilmektedir. Böylece sağlık problemlerinin önüne geçilmesi ya da en aza indirgenmesi açısından yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz:

- Bir hastanenin kadın-doğum bölümünün 'menapoz polikliniği' nin takip ve tedavisine girilmesi.- Ailenin psikolojik desteği, gerekirse bir psikoloğun yardımı. Menapoz kadını kendisini yaşamdan, insan ilişkilerinden soylamamalı,

- Düzenli egzersiz programı (Açık hava- doğa yürüyüşleri gibi) yapılmalı,

- Kemikleri korumak açısından Calsiyum içeren süt-süt ürünleri, Calsiyum tabletleri, Calsiyum emilimini arttıran Vitamin D alınmalı.

Sonuç olarak, menopoz hayatın sonu demek olmuyor. Kadınlığınızı kaybettiğinizi düşünmemelisiniz. Hem cinsel, hem de sosyal yaşamınızı rahatlıkla sürdürebilirsiniz. Önemli olan, yukarıdaki tavsiyelerle sağlık sorunlarını en aza indirebilmek. Menapozun yaşamın doğal evresi olduğunu unutmamalısınız ■

Göç yaraları sarmıyor, büyütüyor Göç yaraları sarmıyor, büyütüyor...

Kartal, İstanbul, Mayıs 1997, Şehre geldik ama, ne içecek suyumuz ne yunacak hamamımız kapkacaklar, çeşme başı, kapı önlerinde sohbetleri yerine....

FUSUN Özmen-GULAY Tatlidil

Dilleri farklı, giyinişleri farklı, oturuşları farklı koca koca şehirlerde Kürt kadınları sokağa çıkarak bir iş yerinde çalışarak para kazanmaktansa, ev işlerini çocuk çocuklarını ihmal etmeden, (asli görevlerini aksatmadan!) ev ekonomisine katkı olsun diye evde tükenmez kalemlere kapak takılır, çuval çuval penyeler temizlenir, üstüne nakışlar işlenir, yine evin dört duvarı arasında bir kaç köylüsü hem cinsi ile.

Ne iş yaptıkları sorulsa onlara "Hiçç. Ev kadınıyım" derler ya. İki büküm belle sabahı akşam ederler ama adı "katkıda bulunmak" olur. Sokakta bir kat daha Kürt oldukları için, ezilmenin korkusundan daha güvenli dört duvarları içinde çalışırlar.

Metropollerde cazip yedek işgücü kaynağı olurlar. Erkek de sokakta dünya ile iç içe ücretli bir işte çalışarak kendini geliştirir, bu ara yeni şehirliler kadınlar tanır, karsısını beğenmez olur, birden bire karsısının kokusu da "kötü" oluverir...

Kadınların ev içinde parça başı yaptıkları işler hem patronların hem de erkeklerin işine yarar, bu ara devlet de payını alır. Sigortadan, sosyal haklardan yoksun olur. Sokağa çıkıp gözü açılmaz, dünyada neler olup bittiğini görmez, bilmez... Kadınlar da ev içinde kalarak dış dünyanın ne demekse "kötülüklerinden korunmuş" olur. Herkes memnun gibidir, kadınların gümbürtüye giden kimlikleri, bugünleri, geleceklere, bedenleri...El konulan tüm hayatları...

Bu ara parçalanmış kimlikler, uğranılan asimilasyon, anlatılmayan derler, uğranılan ırkçılık, ne şehirliler ne köylü kilemi de cabası...

Sefaköy, İstanbul 1997 Mayıs, önce yün yatakları atılıp, sünger yataklara geçildi. Sonra yün yatağın zahmetine rağmen rahatlığı...Eiller su toplamış, yaralar açılmıştır.

Çocukluğumun güzel orospusu

Annesi Kümbül Emine orospuluktan elini eteğini çektikten sonra, BalcıGalip'le evlenmişti. Gençliğinde Guguş'tan farklı değilmiş köyünde. Kızı Guguş da onun yolundaydı, annesinden daha pervasız ve daha usta bir orospuydu.

CEMİLE Çakar

Köyün güzel orospusuydu ve o benim çocukluğumun ışıltılı isimlerinden biriydi. Öyle güçlü bir çekim gücü vardı ki, köyün bütün erkekleriyle birlikte ben de onun rüzgarına kapılıp gitmişim. Annemin ve babamın bütün korkutmalanna, azarlamalarına karşın, ondan uzak duramazdım. Ailem, benim de yoldan çıkacağım şeklindeki korkuları nedeniyle ondan uzak durmamı isterlerdi ama ben, o ışıltılı neşenin peşinden kopamazdım.

Adı Guguş'tu. Kendi kimliği ile bütünleşmiş bu adı neden vermişti annesi ona bilinmez. Kümbül Emine, Balcı Galip'le evlenip köye geldiğinde, o daha yedi yaşında bir çocuktu. Babasının kim olduğunu Kümbül Emine'nin bile bilmediği söylenirdi ya da biliyorsa bile kimseye söylemezdi.

Balcı Galip, Kümbül Emine ile evlendiğinde, bu yedinci evliliğinin kendisi için dönüm noktası olacağını bilemezdi. O güne değin, evlendiği kadınların kimi onu terketmiş, kimini de o terketmişti.

Ama

Kümbül Emine eve geldikten sonra, Balcı Galip için yaşam kökten değişmişti. Evin erkeği Kümbül Emine olmuştu artık. O ise, köyün çapkın geçinen erkeği olmaktan çıkmış, köydekilerin deyimiyle 'yulan kaptırmıştı'. Bir köleydi artık. İlk karısından olan Hasan'da, bu köleliğe katılmıştı. Artık evde söz sahibi olan Kümbül Emine ve onun küçük şımarık kızı Guguş'tu.

Guguş büyümeye başladığında, nasıl birisi olacağını hemen belli etti.

Daha on iki-on üç yaşlarındayken, köyün delikanlıları ile birlikte fındık bahçelerinin altında oynamaya başlamıştı. Önce evcilik oyunları, yapılan düğünler, ardından kestane yapraklarından yapılan sayvanlarda gerçekleşen gerçek zıfat geceleri. Ünü kısa sürede bütün köyün delikanlıları arasında yayıldı.

Daha on dört yaşına gelmeden, köyün delikanlılarının büyük çoğunluğuyla yatmıştı. Onun için birlikte olduğu delikanlının hiçbir özelliği olması gerekmiyordu, yalnızca sevebilmesi yetiyordu, ister topal, ister kör, isterse de köy kızlarının yüzüne bakmadığı her hangi biri değişmezdi.

Kahkahaları ile obuzları çınlatan Guguş, onbeş yaşını devirdiğinde köyde yatmadığı, yaşı on beşin üzerinde hiçbir oğlan bırakmamıştı. Deli Metin bile vardı yattığı erkekler arasında. Hatta sekiz yıldır okuduğu ilkokulda öğretmeni Metin'den söylemesi için bir türkü istediğinde Metin:

"Esti karayel esti

bıçak elimi kesti

Guguş kızın içinde

s... tabanca kesti" diye bir türkü uydurmuştu. Öğretmen ona kuzmuş, elindeki cetvelle Deli Metin'in eline vurmuştu, ama gülümsemekten de kendini alamamıştı.

Köyün kadınları ise Guguş'tan bahsederken 'Keçinin geçtiği yerden oğlağı da geçer' diyorlar ve dudak büküyorlardı. Annesi Kümbül Emine orospuluktan elini eteğini çektikten sonra, BalcıGalip'le evlenmişti. Gençliğinde Guguş'tan farklı değilmiş köyünde. Kızı Guguş'da onun yolundaydı, annesinden daha pervasız ve daha usta bir orospuydu.

Daha küçük yaşta başlamıştı orospuluğa.

Kümbül Emine ise kendi yaptıklarını, kızının yapmasını hiç mi hiç istemiyor, onu kollamak, saklamak istiyordu. İş gücü bırakır Guguş'u izlerdi, ama nafille. Guguş'un kanı öyle kayıyor, öyle kolay kaçıyor ki Kümbül Emine'nin onu bulup, engel olabilmesi olanaksızdı. Hele yaz geldiğinde 'iki yaprak bir adam sakları' ve doğanın cömert eli, dağınık evlerin arasındaki fındık bahçeleri ve mısır tarlaları, Guguş için birer yatak ve onu herkesten saklayan bir sırdaş olurdu.

Eğer köyün oğlanları ve evli bakkı erkekleri Guguş'la yattıklarını anlatmamış olsalar, kimse bilmezdi onun bu yaptıklarını ama, onlar Guguş'la yaşadıklarını övünme ve erkeklik gösterisi olarak anlatırlardı birbirlerine.

Böyle olunca da, Guguş'un kimlerle ne zaman yattığı hemen herkesce bilinirdi. O zamanlar ben de küçük-tüm. O tam olgun bir genç kızken, ilkokula gidiyordum. Kümbül Emine'nin kızını yalnız inek gütmeye göndermediği zamanlarda, Guguş tatlı sözlerle beni kandırır, inek gütmeye giderken beni de yanında götürürdü. Geyik Gölü, Kuşkesen ve başka uzak bahçelere giderdik hep. İnekleri bahçeye salar salmaz, Guguş'un yavukularından biri bitirdi yanımızda. Bir süre konuşurlar, gülüşürler, beni bir başıma bırakır uzaklaşırlar, çortun arkasında kaybolurlardı, aradan bir süre geçtikten sonra geri dönerlerdi. Bunun ne olduğunu bilmezdim ama, akşam anneme bunları anlattığımda annem bana kızar, bir daha Guguş'la inek gütmeye göndermezdi. Sonra Guguş beni yeniden kandırırdı, öyle neşeli, öyle ışıltılı doluydu ki, onun sözlerine kanmamam olanaksızdı.

Ağabeyim Mustafa evde olduğu zamanlar, Guguş hemen bizim eve damlar, Mustafa'nın yattığı odaya dalar, onun üzerindeki yorganı çekip alırdı ve kahkahayı basardı. Ağabeyim bizden utanıldığından olsa gerek, Guguş'u kovardı. Benim bildiğim kadarıyla da yanına yaklaştırmazdı, çünkü onun sevdiği başkaydı.

Bir gün Mustafa Karakirazlı'ne gitmişti. Oradaki elmalar olgunlaşmış, dökülmeye başlamıştı. Mustafa bir de sepet almıştı topladığı elmaları getirmek için.

Kümbül Emine görmüştü Mustafa'yı giderken. Az sonra Guguş'ta inekleri aynı bahçenin yakınındaki bahçelerine götürüleceğini Balcı Galip'e söyleyerek çıkmıştı evden.

Az sonra Kümbül Emine hisimla bizim eve kaldı. Annemin üzerine yürüdü. Hem ileniyor, hem de anneme ağza alınmayacak sözler söylüyordu.

-Kan kan oğlan kızımı s...ti, diye bağınıyordu.

Annem biraz umursamaz bir tavırla yanıtladı onu. Ne de olsa söz konusu olan kendi kızı değildi.

-Oğlandan ne istiyorsun? Sen kızına sahip çık.

Ökyle bizim evden çıkan Kümbül Emine, başıra çağıra Aycılı Mahallesi'ne geçip kızını aramaya koşmuştu. Hem koşuyor, hem de çırpına çırpına bağınıyordu.

-Kızımı s...tler, kızımı s...tler,

Sonraki günlerde Guguş bir süre görünmez oldu. Söylenenlere göre annesinin köyü olan Yokuşbaşı köyünden bir oğlana kaçmıştı. Kümbül Emine'de gitmişti kızının ardından. Oğlanın annesi ve babası, ünü köylerine kadar gelen Guguş'u gelin etmekten kaçınmıştı. Kümbül Emine, Guguş'u alıp geri getirdi. Anne kızın kaçıp kovalamacası sürüyordu ama, Guguş yapacağını yapmaktan geri kalmadı.

İşte böyle sürüp giderken bir gün öğrendik ki, Kümbül Emine ve Balcı Galip, Guguş'u Hasan'a vermişler. Bu habere herkes şaşırır, biraz da acıdır Hasan'a. Hasan o güne dek, evde Guguş'un ve Kümbül Emine'nin yanında süt dökmüş kedi gibi duruyor, onlara karşı bir söz söyleme yürekliliğini gösteremiyordu. Öyle ki, yemeklerin bile iyi olanlarını Guguş yer, Hasan ise pancar çorbası ve ısırganla yetinmek zorunda kalırdı. Hatta yol yapımına ırgatlık olarak çalışmaya gittiğinde, Kümbül Emine'nin Hasan'a verdiği azık, yıllar yılı köyün gülmece konularından birini oluşturdu. Bir sahana biraz ısırgan, biraz dipile ve biraz kuru ekmek...Guguş'a çeşit çeşit gıysiler, basmalar alınırken, Hasan yıllardır üzerinden çıkarmadığı ceket ve pantolona yama üzerine yama eklerdi. İrgatlığa gider, yol inşaatında çalışır, kazandığı paraları da getirip Kümbül Emine'ye verirdi. Evinde Kümbül Emine ve Guguş'a karşı kuzu olan Hasan, bize karşı erkeklik gösterileri yapmaktan da geri durmazdı. Hatta bir kere, küçüçük bir yer davasından annemin önüne çıkmış, anneme girebi bile çekmişti. Hasan için aklımda kalan en önemli konulardan biri de, Emine'nin anlatılmıydı. Emine bir gün inek gütmeye gittiğinde, bir obuzda Hasan'ın bir ineğin üzerinde görmüştü.

Guguş ile evliliği gündeme geldiğinde, Hasan kırk yaşına yaklaşmıştı, o güne değin hiçbir kadın ile de birlikte olmamıştı. Guguş ise on yedisindeydi ve o yaşına dek, Hasan'ın tanıdığı erkek sayısından çok erkekle birlikte olmuştu.

Guguş ve Hasan için düşün bile yapıldı. Hatta babam düşünde Guguş'a bir altın yüzük takmıştı. Düşün Guguş için bir eğlenceden öteye geçmedi. Çok eğlendi. Ne de olsa kalabalık kendisi için toplanmıştı, o da bu kalabalığın içinde en çok eğlenen insan oldu. Sıra geldiğinde ise, bilen çok az kişiyi şaşıratan şey oldu; herkesle yatan Guguş, Hasan'ı yanına bile sokmadı. Annesi, çarşafa herhangi bir kan sürmüş, böylelikle kızının namusunu kurtardığını düşünmüştü. Ertesi gün köyün yaşlı kadınları kanlı çarşafı gördüklerinde gülümsemekten kendilerini alamamışlardı. O anda hiç kimse bir şey söylemedi ama, kapıdan çıkar çıkmaz başladılar söylemeye.

Evlilik Guguş için hiçbir şeyi değiştirmedii, yine bahçeler, yine erkekler ve obuzları çnlatan şen kahkaha...

O yaz Kebeçlinin Şükrü kaçaktı. Bir soygun olayına karışmış, yakalanmış, sonra da yarı açık cezaevinde çalışırken kaçmıştı. Dağlarda dolaşıyor, hatta köye kadar iniyordu. Kardeşi Kemal ise, Guguş'la nasıl olmuşsa tanışmış ve buluşur olmuşlardı.

Fındık bahçeleri, mısır tarlaları Guguş'la Kemal'in buluşma yeri artık. Guguş'ta bir değişiklik olmuştu. Kemal'den başkasına bakmıyordu artık. Köyün erkekleri böylesine belalı birinden çekinir olmuş, Guguş'tan uzak durmuşlardı. Bir gün olan oldu, Guguş'un Kemal'e kaçtığı haberi köyde çalkalandı. Kebeçliler belalı adamlar olarak bilinirdi, Balcı Galip olsun, Hasan olsun, Kemal'e bir söz söyleme cesaretini gösteremediler. Guguş gitmişti. Köyün yaşlı, genç bütün kadınları rahat bir nefes aldılar.

Ama bu rahatlama da fazla sürmedi. Kemal'de abisi Şükrü'nün yanına çıktı. Nedeni çok karışık-tı. Köyün ileri gelenlerinden birinin kızını kaçırması. Hatta kızı kaçırması için Guguş'un onu kandirdiği bile söylendi. Bunun da doğruluğunu öğrenemedik. Şükrü ve Kemal dağda gezer oldu. Bu köylüler için ikiye katlanan bela demektir. Geçimini tabanca yaparak sağlayan bu köy, iki kaçağın kendileri için çok fazla tehdit oluşturduğunu biliyordu. Kim olduğu sonradan da öğrenilemeyen birisi, onları ihbar etmişti. Jandarmalar Kebeç'i basmış, çalışma çıkmış Kemal öldürülmüştü.

Kocasının ölümünden sonra Guguş yeniden köye dönmüştü. Ağlıyor, Kemal için ağıtlar söylüyordu. Ama yine eskisi gibi sürüyordu her şey. Hasan ve Balcı Galip, hiçbir şey olmamış gibi kabullenmişlerdi onu, köylüler de...

Herkes onun arkasından binlerce söz söylüyor, ama yüzüne karşı kimse bir şey diyemiyordu.

O ise şen kahkahaları arasında durup durup Kemal'i anarak ağlıyordu. Köydeki son anımsadığım anı, ekin imcesindeydi. Başındaki tülbenti yere atmış, türkü söylüyordu. Onun için yasak, ayıp, engel yoktu. O içinden geldiği gibi davranırdı, türkü söyleyen kadını ayıplamalarnı da umursamazdı.

-Biliyor musunuz, Kemal'e sorardım, katkılı yemeği mi seversin, yoksa sade yemeği mi? Kemal'de katkılı yemeği sevdiğini söylerdi, diyerek ölen kocasının onun başkaları ile birlikte olmasına göz yumduğunu anlatmak isterdi.

Bir ara İstanbul'da çalışan, köye çok az gelen İbrahim'e takıldı. İbrahim onunla neredeyse evlenecekti. Annem onu uyardığımda,

-Derenin önüne bad yapılır mı? demişti. Annem de ona, badın yapılıp yapılmayacağını ancak ileride göreceği yanıtını vermişti. Uzun sürmedi İbrahim ayrıldı Guguş'tan. Guguş'ta başka köylülerden birini bulup evlendi ve kocasıyla İstanbul'a gitti. Evlendiği adamın yaşlı olduğunu, hatta iki kızı daha olduğunu söylemişlerdi.

Uzun süre haber alamadık kendisinden.

.....

Yıllar sonra rastladım kendisine. Trendeydim, Pendik'e gidiyordum. İşsizlik günlerimdeydi, bir tavsiye üzerine bana yardımcı olabileceği söylenen ünlü bir gazeteciyle görüşmeye gidiyordum. Tedirgin, umutsuz ve mutsuzdum. Oturduğum kolubun hemen karşısında oturan kadına bakıyordum. Yeşil gözleri, dolgun yanakları ile yaşlınsa da, güzelliğinin izlerini hala koruyordu. Baktıkça kadının ne kadar tanıdık olduğunu farkettim.

Guguş'a ne kadar benziyor, dedim kendi kendime. Daha çok bakmaya başladım. Sonra sordum;

-Kusura bakmayın, nerelisiniz siz?

-....dan, dedi.

-Neresinden?

-... ilçesinden.

-Hangi köy?

Verdiği yanıt, doğallıkla bizim köydü.

-Sen Guguş değil misin? dedim.

Şaşkınlıkla bana baktı. Beni tanımadı, tanınması da mümkün değildi. Son görüşüğünde on iki ya da on üç yaşındaydım, şimdi ise otuzu çöktan geçmiştim.

İsmimi söylediğimde çok şaşırır ve sevindi. Merakla bana köyü sormaya başladı. Tek tek kimin yaşayıp, kimin öldüğünü soruyordu. Kendisi ise, Kaynarca'da oturuyordu. Kocası ölmüş, iki çocuğuyla kalmıştı. Evlere temizliğe giderek geçiniyordu çocuklarını. Tren Pendik istasyonuna yaklaşınca, inmek üzere ayağa kalktığında beni evine davet etti. Evinin adresini sorduğumda ise yanıtı eski Guguş'un varlığını anlatıyordu.

-Durakta in, orada taksi durağı var. Guguş Abla dedin mi, bütün taksi şoförleri beni tanır, hemen evi gösterirler...

Guguş'u bırakıp indim trenden. Tabii ki hiç gitmedim o eve. Onu görmek, köyden ayrıldıktan sonra yaşadıklarını öğrenmek için yanıp tutuşmama karşın, adı taksi şoförlerinin bileceği kadar çıkmış bir kadının evine gitmeyi göze alamadım.

Sonra unuttum, o benim çocukluk anılarım içinde eski yerini aldı ve çocukluğumda beni peşinden sürükleyen Guguş, çocukluğumun güzel orospusu olarak kaldı ■

İRLANDA: Rahimle ve sınırlarla uğraşmak

Nell McCafferty

İngilizce'den çeviren: OYA Başar

Önce iyi haberler; Ada'nın toplam nüfusunun % 51'i kadındır. Sonra kötü haberler; Ada'daki iller 80 yıldır, 6'sı kuzeyde İngiltere'nin kontrolünde, 26'sı İrlanda hükümetinin kontrolünde olmak üzere 2 parçaya bölünmüş durumda. Bu da banış isyanlarıyla dolu sürekil bir düşmanlığa yol açıyor. İsyancılar sadece kadınlar arasında. Erkekler birbirlerini öldürüyorlar. Kısacası İrlanda'da biri kız y diğeri güney için olmak üzere, 2 tür kanun var.

Süreç içinde, Kuzey İrlanda'daki kadınlar, eşit ücret, eşit eğitim şansı, boşanma, kürtaj ve homoseksüellerin haklarını savunma gibi çeşitli haklara sahip oldular. Kuzey İrlanda, İngiliz adalarının yoksul akrabası olduğu için, kadınlar iş bulmakta zorlanırlar. Tutucu katolik ve protestan kiliselerinin kabı etkilerinden uzaklaştıkları sürece, bir çok alanda varolabilirler, öldürülürler, sakat bırakılırlar veya ataerkil anlayışın bizzat oluşmasına katkıda bulunan

yasal bir çok gruplar tarafından hapse atılırlar.

Ya Güney İrlanda? Boşanma anayasada yasaklanmış durumda, kürtaj illegal, homoseksüellik ise cezalandırılmayı gerektiren bir kavram. Gebelikten korunma, sadece evli çiftlere sağlanan bir imkan (ancak doktor ve eczacı reçete yazıp satarlarsa). Evlilik dışı doğan çocuklar tabi ki gaymeşru sayılıyor.

Bizim kadın politikacılarımız bunlarla ilgili neler yapıyorlar?

Bunların hiçbirini, enstest ya da tecavüz sonucu ortaya çıkan hamileliklerde bile, kürtaj yanısı konuşmalar yapmaya cesaret edemiyorlar. Resmî olarak tüm kadın parlamenterler kürtaja karşı çıkıyorlar.

Kuzey İrlanda'da, ulusal parlamentoya hiçbir kadın seçilmemiş, "cinsiyetçilik" çığlıklar atmadan önce şuna dikkat etmek gerekir ki, erkekler de aynı durumda, çünkü; Kuzey İrlanda'nın seçime ya da başka bir yöntemle oluşturulan bir ulusal parlamentosu yok. 1972'de İngiliz hükümeti, Kuzey İrlanda'nın kendi kendini yönetmeye uygun olmadığını gerekçe göstererek Kuzey İrlanda parlamentosunu (Stormont) lağvetti. Uzun tartışmalar oldu, fakat uzlaşma sağlanmadı Stormont parlamentosunun lağvedilmesi ile, üç ay önce Derry kentinde 13 silahsız protestocunun katledil

mesi arasında kesinlikle hiçbir bağlantı yoktur. Onlar İngiliz ordusu tarafından, tüm dünyada Kanlı Pazar olarak bilinen günde katledildiler.

Okuyucu şu andan itibaren, İrlanda'da daha acil politik problemlere değinmeden, feminizmi tartışmanın mümkün olmadığı, feminizmin geri plana atılması gerektiği gibi bir sonuç çıkaracaktır. Bunun böyle olması gerekmiyor. Dünyadaki tüm kadınlar gibi, güçlüklerin üstesinden gelmeyi biliyoruz. Dünyadaki tüm kadınlar gibi, İran, Güney Afrika, Filistin'dekiler gibi, biliyoruz ki; tarihimizi inkar edemeyiz. O hiçbir zaman yakamızı bırakmaz ve bizi diğerlerinden ayırır.

1970'de Dublin'de ilk kadın hareketi başladığında, temelde kişisel, kimi zaman politik ve oldukça büyük sosyal değişikliklerin yaşandığı bir sürece denk düştü. Ve bu süreçte, saçma ve gülünç hale gelmeden, saçma ve gülünç olaylarla karşılaşmak kimi zaman eğlenceliydi. Çoğunluğu gazeteci, sol kökenli ve doğuştan katolik kültürüyle yetişmiş 12 kurucu üye tarafından kadın özgürlüğü hareketi başlatıldı. İrlanda kadınının durumu güllüseni bir tablo sergiliyordu. Brendan Behan şunları söylüyordu; "Adanın bölünmüşlüğü göz önünde bulundurulursa, her yeni politik grubun gündemindeki ilk madde 'aynılık'. Kuzey ya da Güney, politik grup hangi tarafın yanında yer alacak, her iki tarafta da gösterecek yakla

şım ne olacak? Bu yüzden gündemdeki ilk madde 'aynılık' ".

Bizim kurucu grubumuz olaya böyle yaklaşıyordu. Aynılmayı, herhangi bir tarafın yanında yer almayı, hatta ülkenin bölünmesi ile ilgili düşünceleri dikkate almamayı kararlaştırdık. Hepimiz için, bölünmeyi önemsememek bu süreçte doğru göründü. Kadınlardan biri "Kardeşlik güçlü olmaktır" adlı yayını okumuştü ve hepimiz, ilk heyecan ve coşkuyla birlikte kardeşliğim tüm engelleri yıkacağını düşündük.

Gerçekten böyle oldu

Tarihçiler şu gerçeği gözönünde bulundurmak zorunda kalacaklardır; Karşılaşılan engeller durağandır, bizim için doğruluğu ve dürüstlüğü yaşama geçirmek görece olarak kolaydır. Güney İrlanda'da 1970 yılında, gebelikten korunma evli çiftler arasında bile yasaktı. Eşit ücret politikası yoktu. Evlenmeden anne olan kadınlar için resmî devlet yardımı alınamazdı. Okulunu bırakarak çalışmak için iş arayan kadınlara işsizlik yardımı verilmiyordu (aynı durumdaki erkek kardeşi içinse bu yardım yapılıyordu). Kadınlar evlendikleri gün devlet memurluğundan istifa etmeye zorlanıyorlardı.

Elde ettiğimiz tek hak, devlet memurluğundan istifaya zorlanmaksızın, bekar bir kadının evlilik dışı bir çocuğu olabilmesiydi. Savaş zamanında bu kota 2 çocuğa kadar yükseltildi. Bütün bunlar, hamilelikten başlayıp resmî işlere kadar uzayan zincirde, karşılaşılan eleştiriler ve kınamalara göğüs gerildiğinde gerçekleşiyordu. 1970'de bazı bölgelerde, rahipler tarafından, evlilik dışı çocuk yapmış kadınların adları kürsüden cemaate anons ediliyordu.

Tüm bu yanlışlıkları düzeltmeye çalışırken son derece eğleniyorduk. Ulusal gazetelerin sayfalarına ulaşabiliyorduk, halk sağduyusu ile yanımızda yer alıyordu. Her zaman olduğu gibi, % 98 çoğunluk katolik kiliselerinden olmasına rağmen, halk devletten iki adım önde gidiyordu. 'İlk gerçek 'trisson', güneyde doğum kontrolünün yasaklanmasına karşı, kadın hareketinin örgütlenmesi ile başladı. Kuzey İrlanda'ya trenle gidilmesi, Güney kanunlarına aykırı olmasına rağmen, buradan gebeliği önleyici ilaçların alınarak sınırdan ithal edilmesi kararlaştırıldı. Bu olay, İrlanda gibi bölünmüş bir ülkede, şimdi olduğu gibi o zaman da, feminizmin yaşadığı sorunlar gibi çok çeşitli problemlere yol açtı.

İlaç treni projesini destekleyenlerin en büyük umudu, dönüş yolunda İrlanda hükümetinin bizi tutuklayacağı ve böylelikle tüm suçlarımızın ortadan kalkarak, kahramanlara dönüşeceğimiz düşüncesiydi.

Kolonize bir yapıya sahip İrlanda'da, sosyal olarak ilerleme göstermek için yapmak zorunda olduğumuz ilk şey hapse girmektir. Eamon de Valera'ya bakın, Kontes Markevicz, İngiltere Westminster parlamentosuna seçilen ilk kadın olduğu için hapisten çıktı. Bağımsız İrlanda parlamentosunun ilk kadın Çalkışma Bakanı, İRA'nın ilk kadın komutanı vb. (Polonyalı'ydı ve evliliğinden dolayı aristokratların arasındaydı. O zamanlar ne Polonyalı olmak ne de aristokrat olmak popüler değildi.)

İlaç treninden inerek Kuzey İrlanda'daki eczanelere girdik ve ilaç talep ettik. Çoğumuz tıbbi konsültasyon ile ilgili hiçbir bilgi sahibi değildik. Eczacılar tarafından nasıl dikkate alınmadığımızı gözlemledik; bize prezervatif, kaygan jelatin, krem ve aspirin verdiler. Evet aspirin... Bir plan oluşturmak üzere çalıştık.

Dublin'e dönüşümüzde, gümrük memurları, demiryolu memurları ve polis memurları tarafından bilet gişelerinde karşılandık. Prezervatiflerimizi geri vermeyi reddettik. Aspirinleri bariyerlerin arkasında bekleyen arkadaşlarımıza doğru fırlattık, kremleri ellerimizde havaya kaldırarak salladık. Yasaklanmış İngiliz gazetelerinden doğum kontrolü ile ilgili makaleler okuduk. Bariyerleri aşarak polis karakoluna doğru yürüdük.

Burada, tüm ulusal ve uluslararası televizyonların

önünde, bu doğum kontrol aletlerini illegal olarak ele geçirdiğimizi ve bilinçli olarak kanunlara karşı geldiğimizi bildirdik. Yetkilileri, gelip bizi almaları konusunda adeta kıskırttık.

Tanın bizim zekamızı sevdi. Yetkililer gelmeyi reddettiler. İki gün sonra Başbakan serinkanlıkla, parlamentosuna, kanunların uygulanarak tüm gebeliği önleyici ilaçlara el konulduğunu bildirdi. Muhalefetin ve iktidarın erkek üyeleri anlaşmakta gecikmediler. Sorun, erkekler tarafından gözardı edilerek çözümlenmişti.

Hareketin içinde yer alan kadınlarla, kabinedeki feministler arasındaki tartışma çok farklıydı. İlaç treni, İrlanda birleşik kadın hareketinin tutarı, radikal ve resmi olarak onaylanan bir tavydı. Kadınlar ilaç treninin ortaya çıkardığı bir çok kavram hakkında, ciddi olarak düşünmeye başladılar. Ulusculuk, doğurganlığın kontrol altına alınması, çoğulculuk ve hatta kapitalizm (Çünkü gebelikten korunma, legalite düşünülmezsizin, burjuvalar için serbestti. Bütün bunlar sınıf politikası hakkında bize neleri düşündürüyor?).

İlaç treninin ardından yaşanan ayrıntılar, istifalar

ve gruplaşmalar, çoğulluk ve zenginlik izledi. Geçen on yıl içinde, feminizmi araştırarak, bir sürü reformlar yaparak yanılıya düştük. Bernadette'nin tahisel gerçekliğini ve yazgısını büyük bir kararlılıkla gözardı ettik. Bernadette, İngiliz parlamentosuna seçilmişti fakat, İngilizlerin İrlanda'da varlığına karşı duran sol-kanat militanlarındandı. Kürtaj istemedi ve evlenmeden çocuk sahibi olduğu için koltuğunu kaybetti. Bütün bunlar, onun sosyalist olması ve İngiliz ordusuna gösterdiği muhalefet yüzünden miydi? Yoksa ilk çocuğunu doğurduğu koşulların mı etkisi oldu? Adım adım ilerlemek yerine, tüm nedenleri birden mi yükledi? Güneyde yaşayan bizler için, onun kuzeyde çalışıyor olması önemli mi? Feminizmi hiçbir zaman savunmamış olması, onunla ortak bir şeylerimiz olmasını engeller mi?

Bunun hakkında düşünmeyi bıraktık, çünkü beceremedik. Çünkü, Güney ve Kuzey olarak; bekar anneleri, dayak yiyen ya da terk edilen eşleri, az ücret ile çalışan kadınları, ailenin evi ya da kocanın geliri üzerinde yasal hiçbir hakkı olmayan evli kadınları ile, ülke oldukça kötüye gidiyordu. İlmli reformlar ve kişisel devrim üzerinde yoğunlaştık.

Tarihin tekerleği hızlı bir dönüş yapmıştı. Kuzey İrlanda'da hükümet ve muhalefet, ne koşulda hamile kalındığına bakılmaksızın, ceninin anayasal yaşam hakkını korumak üzere bir referandum yapılmasını destekle-

mek için anlaştlar.

Feminizmin bir kez daha ulusculuk ve doğurganlığın kontrolü kavramlarıyla yüzyüze geldiği bu on yıl dönüşünde feminist tavır neydi?

Ayrıldık

Bernadette'nin iyileşmesini ve yaşamasını istedik. Suikast girişimiyle birlikte gündeme getirilen sorunlar ile ilgilenmedik. Onu öldürmeye teşebbüsten mahkum olan adam Protestan inançlarına sahip ve İngiltere yanlıydı. Feministlerden savaş ile ilgili olarak ne yapmaları bekliyorduk? Öldürme eyleminde bir taraf olarak yer almaları mı? Ya kürtaj hakkında? Bu da tam anlamıyla bir öldürme eylemi değil miydi? Sınırlar ve rahim, bu iki sorunu tartışmaktan kaçınarak diğer sorunlar hakkında kırılgan bir birliktelik kurmak mümkün müydü?

Diğer sorunlar ne durumdaydı? Çözümü belirginleştirmek için, şimdi sorunları belirginleştirmek gerekiyordu.

Erkeklerin gerçekten tüm bunlarla ne ilgisi vardı? İrlanda gibi küçük ve kaynaşmış bir toplulukta, feminizmin keskin taraflarını törpülemek zordur. Bu ülkede, Başbakan her kurucu üye ile ilişki içindedir. Dar bir çevrede yüzlerce insan arasında kan bağı bulunduğunu gözlemleyebilirsiniz ve bu türden sıkı ilişkiler gündemi belirlemektedir.

İrlanda'da bir tartışmanın ya da kavrganın ardından, her şeyden kaçıp yeni bir hayata başlamak mümkün değildir. Feminist bir getto alternatif olarak düşünülebilir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik, küçük çaplı ama yolumuzu açan değişim rüzgarlarına sebep oldu ve getto projesine ışık tuttu.

Bu gerçek bir hikayedir

Bir yandan ülkede herşey kötüye giderken, diğer yandan hükümet ve muhalefet bir araya gelerek Amerika'da yapıldığı gibi, oluşturulan organizasyonu kürtaj karşıtı yönlendirmek üzere bir kampanya başlattılar. Fakat kullanılacak üslup konusunda anlaşamadılar. Hükümetin üslubu isteksizce, Protestan kilisesi tarafından benimsendi, muhalefetinki ise, Katolik kilisesi tarafından son derece güçlü bir şekilde desteklendi. Hükümetin birçok üyesi, ileriki yıllarda ortaya çıkabilecek olan dinsel kökenli tepkiler konusunu Katolik muhalefete bırakmayı tercih etti. Tannya şükürler olsun ki doğacak çocukların mezaha gibi katledildiği ülkelere değil. Kadınlarımız için bu işlemler her yıl giderek İngiltere'de yaptırılmak tabii ki tümüyle yasal bir olay. Bir İrlanda atasözü 'Bütün savaşlarımız neşeli, bütün şarkılarımız kederli' diyor.

Savaş ve feminizmin isyanlarının yaşandığı son on üç yılda artan bilinçlenme, sorunu bir anlamda tersyüz etti. Şimdi, "Savaşlarımız kederli, kadınlarımız her zamankinden daha neşeli".

Dünya çapında yaşanan ekonomik durgunluk, serbest pazar ekonomimizi oldukça ağır bir biçimde etkiledi. İrlanda feminist hareketi, evrensel kapitalizm üzerinde de kafa yormalı mıdır? Eğer bu bir sorun ise, bu daha ileriki tartışmaların konusu. Şu anki süreçte, İrlanda'da 'rahimle ve sınırlarla' uğraşılıyor. Papa 1979'da İrlanda'ya geldiğinde, bu sorunu çözümlemek üzere konuşmasını kadın ve Kuzey İrlanda üzerine yoğunlaştırdı. Tabii ki sininin güneyinden konuştu, İRA'yı suçladı ve kadınlara gebeliği önleyici ilaç kullanmalarını öğütledi. Sevgiyle karşılandı ama, pek dikkate alınmadı. Kesin olan şu ki, bağımsızlık hareketi ve komünizm ile ilgili bazı problemleri var.

Son olarak bazı iyi haberler..

İrlanda'nın kadınlar ve erkekler tarafından desteklenen resmi bir uluslararası bağımsızlık politikası var. Karasularımızın dışında birileriyle savaşmıyor olmayı kesinlikle reddediyor.

Kaynak:

Kadınların Kardeşliği Everseldir. Sister Hooda is Global.

Yazar Hakkında;

Nell McCafferty, 1944 Martında Derry kentinde (Kuzey İrlanda) doğdu. Burada

1970 yılına kadar sivil haklar savunucusu olarak çalıştı. 1970'de Dublin'e gazeteci olarak geldi ve İrlanda Kadın Özgürlük Hareketi'nin kuruluşunda yer aldı.

1972'de Derry kentinde Kanlı Pazar'a tanıklık etti. 2 kitabını yayımlattı. İlk kitabı, 'Armagh kadını', İRA'nın kadın üyelerinin politik tutuklu olarak sayılmak için gerçekleştirdikleri 'kiri protesto' eyleminden ve feministlerin onlarla olan ilişkilerinden bahseder. İkinci kitabı 'Kanunun Gözlen' ise, İrlanda Cumhuriyeti'ndeki mahkemeleri anlatır.

Basında Cinsiyetçi yaklaşımlar

SETENAY

İnsan hakları savunucuları, ilke olarak koşulsuz basın özgürlüğünü savundukları halde basın, genellikle insan haklarını ihlal etmektedir. Bu durum, kimi zaman devlet politikalarının basın üzerindeki etkilerinden, kimi zaman da tekelleşmeden ve sansasyonel kar kaygısından kaynaklanmaktadır. Basının bu uygulamaları nedeniyle, gazetecilik etiği ciddi biçimde aşınmaktadır.

Özellikle, tekelleşmenin başlaması ve 80 darbesinin hemen ardından, insanlar yığılına itilmişler ve basın da buna yönelik haberler yaparak, insanları depolitize etmeye başlamışlardır.

gazetelerin bilgi verme aracı olmaktan çıkıp, ticari bir işletme olmaya başlamalarıdır. Ticari bir işletmenin amacı ise kar olduğundan, artık gazetelerde "kar oranı yüksek haberlere" yer vermeye başlamıştır. Sabah Gazetesi Genel Müdürü Zafer Mutlu 1993 tarihinde Nokta Dergisi'ne açıklama yaparak, basın meslek ikelerinden ne anladığını ifade etmiştir. Zafer Mutlu Dergi'de "Bizim işimiz kamuoyunu aydınlatmak

değil, bizim amacımız para kazanmaktır... Oynanmış önümüze gelenle." diyerek basının görevlerinin ve ahlaki değerlerinin yerini paranın aldığını önemle vurgulamıştır.

Tekelleşme eğiliminde bulunan basın grupları ya da tekeller "her kaseye ve her zevke uygun" ucuz gazetelerle kar marjlarını yükseltmeye başlamışlardır. Özellikle Tan gazetesi ile başlayan ucuz gazetecilik turyası günümüzde, Ekip, Posta v.b gazetelerle devam etmektedir. Bu gazetelerin ilgi alanı özel hayat olup, özellikle (seksist) cinsiyetçi çağrışimli haberlerdir. İnsanların özel hayatlarını haber yaparak "toplumu bilgilendirmeye" çalışan bu gazeteler, insan haklarını ciddi biçimde ihlal etmektedir.

Böyle haberlerde işlenen konular kamuoyunun ilkel duygularını kışkırtmakta ve topluma da zarar vermektedir. Şiddet duygularını ve çarpık seksüel duyguları kışkırtarak ve en önemlisi kadının toplum içerisinde olan eşitsiz durumunu daha da pekiştirmektedir.

Toplumda var olan potansiyel içgüdüler, medyanın bu merakı, bu tarz haberlerle kışkırtmasına neden olmakta ve potansiyel içgüdüler aktif hale gelmekte. Kamuoyunun bu tür haberlere ihtiyacı oldukça basın da bunu vermekte ve bu durum kısır döngü haline gelmektedir.

Giderek tiraj artışı için bu tür haberler basında zorunlu hale gelmekte, hiçbir ticari yayın organı da bu sürecin dışında bütünüyle kalmamaktadır. Çünkü talep bu çarpık ihtiyaçtan doğmaktadır. Bu ihtiyacı gidermeden kar elde etmek de olanaksızlaşmaktadır.

Anayasa ile güvence altına alınan özel hayat, gazeteciler için bir haber malzemesi olarak kullanılmaktadır. "Herkes suçluluğu kanıtlanıncaya kadar suçsuzdur" ilkesi gazeteciler için geçerli değildir. Birçok gazete her ne sebepten olursa olsun adliye yada mahkemeye çıkan birçok "sanığı" hükümlü yerine koymakta, çoğu zaman da yalan yanlış haberlerle olayı aktararak suçsuz insanları teşhir etmektedir.

Bu tür haberlere konu olan 18 yaşından küçüklerin gözleri bantlanmadan ve isimleri verilerken basın; hem ahlak ilkelerini hem de yasaları çiğnemektedir. Bu olay sadece mahkemelerde yaşanmamakta özellikle hastanelerin acil servislerine gelen hastalar cinsel içgüdüleri kışkırtıcı bir obje olarak gazetelerde yer almaktadır.

Aynı şekilde çocuklar, farklı cinsel tercihleri olan insanlar, sanatçılar, politikacılar v.b' de bu haberlerin vazgeçilmez kaynaklarını oluşturuyor.

Basın tarafından hakları ihlal edilen insanların 3 gruba ayırabiliriz. Birincisi tanınmış insanlara yapılan hak ihalleridir. Sanatçı, politikacı, sporcu v.b gibi. Bu grubun içinde yer alan insanlar haklarını alabilecek araçlara sahiptirler. Basın ve televizyon yoluyla kendilerini savunabilirler.

İkincisi ise, belirli bir sosyo-ekonomik ve kültürel konuma sahip insanlardır. Bu insanlar ise haklarını yargı yolunu kullanarak arayabilirler. Bunun yanında farklı kültürler arasında kalan bir grup daha vardır. Bunlar küçük yerlerde bir statüye sahip olan insanlardır. Ama bu insanların kendileriyle ilgili gazetede çıkan haberler reklam niteliği taşıyor ve bundan rahatsız olmazlar.

Son grup ise alt kültürden olan savunmasız insanlardır. Ne sosyal ne de ekonomik bir güce sahiptirler. Kendilerini ne yargı ne de kamuoyu önünde savunamazlar. Basında genellikle bu insanların haklarını çiğner.

Basın Kanunu'nda da bu konuyla ilgili olarak, gazete de çıkan bir habere dolay kişinin haklarını korumaya yönelik cevap ve düzeltme hakkı vardır. İlk kez 61 Anayasası'nın 27. maddesinde, sonra da 82 Anayasası'nın 32. maddesinde bu hak yer almıştır. Anayasası'nın 32. maddesi ve Basın Kanunu'nun 19. maddesinde "cevap hakkı"nın kullanılması haberin gerçek

değiliği, ilgilinin kişilik haklarının korunması gibi koşulların varlığına bağlanmıştır.

Cevap ve düzeltme gazetede, esas haberlerin olduğu sayfada yayınlanmak zorundadır. Ama örneğin haber, beşinci sayfada yayınlanan ekonomi bölümündeysen cevap ve düzeltmenin sekizinci sayfada yayınlanması gerekir.

Her ne kadar hukuksal olarak düzenleme getirilmiş olsa da bu, gazeteler için bir yaptırım olmamaktadır. Ve giderek şiddet dozu artan bu haberler gazetelerin 3. sayfalarından hergün bize doğru yaklaşmaktadır.

REMZİYE

DİNÇ'İN MAHKEMESİ

6 TEMMUZ'A

ERTELENDİ. ADLİ TIP

RAPORU BEKLENİYOR.

Sevgi mi açmaz mı?

cadele yoğun. Bir çok insan evlenmek ne demek, yaşamının anlamını bile devrime başlamıştı. Devrim olacak, her şey ondan sonra ... Sevdâ da, Can da, böyle düşünüyorlardı. Can bir kaç kez değişik nedenlerle memleketine gitmiş, yollarda oturup beklemişti, belki Sevdâ'ya rastlayıp konuşurum diye, ama olmamıştı. Yine bir gidişinde O, daha kendisinin ve sevdiği kızın memleketindeyken, hakkında arama emri çıkmıştı bile. Yıl seksen, aylardan Eylül dü. İstanbul'a döndüğünde, kaldığı evin genç kadından haberi aldığında, henüz 12 Eylül darbesi olmamış.

Hemen her zaman gitmekleri kahveye uğramalı, arkadaşlarını görmeli, ne olup bittiğini anlamalıydı! Evin genç kadını, gitmemesi için uğraşsaya da nafle. Bir o kadar da ilkel, inatçı idi. Hem saklanmak... Ya arkadaşları! Onları görmeden, haber almadan olmazdı, bunu istememeliydi. Evden çıkış o çıkış, dönüşü dört buçuk sene sürmüştü.

Yüreğinde taşıdığı 'Sevdâ'sıyla cezaevindeydi artık "iki sevdam var" diye şair yazmıştı (yıllar sonra nişanlandıklarında) "birisini insanlığa, diğeri san saçlığa vurgun."

Cezaevinde kız kardeşine açılmış görüş gününün ikincide, "Benim memlekette sevdiğim bir kız var, ona sevgimi iletir misin?" diye. Kız kardeşi gülmüştü. "Sen daha önce hiç konuşmamışsın kızla, ben gider nasıl böyle birşey söylerim!?" Can'da gülmüş "O çok iyi birisi anlar ve beni bekler" dediyse de, kız kardeşi ciddileşip, "galiba kar-

deşim 'üşüttün', olacak şey mi... sen bunu unut" diye kestirip atmış... Can çaresiz boyun büküp, ses çıkarmamıştı. Fakat sevdasından vazgeç(e)memişti. Ölü mü, diri mi, evli mi, bekar mı, bilmeden sevdasını kendince yaşar... Ölüm oruçlarında, açlık grevlerinde direnci olur. İki göz, "iki gülen göz" hep karşısındadır. Seksenli yılların cezaevi koşullarına birlikte direnir 'Sevdâ' sıyla...

Dörtbuçuk yıllık cezaevi yaşamı bittiğinde Can, yakın çevresine, memleketine gideceğini, sevdiği kızla konuşacağını söylediğinde herkes kendince hak gerekçelerle karşı çıkar... Hiç onca yıl görmediğin birisiyle...olacak şey mi? Değişmiştir, hayal kırıklığına uğrarsın, yapma, gitme, zaten cezaevinden yeni çıktın... bir de ordan yaralanma... vs.vs... Olsun o gidecektir ve şansını deneyecektir."

Ne kaybederdi ki!

Çok heyecanlıdır Can; yaklaşık beş yıldır görmediği memleket ve sekiz yıldır görmediği kendisinin de akıbetini bilmediği sevdiğini görecektik. Görebilecek miydi? O da belli değildi ya! .. Bir de görüp konuşursa... Sonuç ne olursa olsun!

Memleketinin tek caddesini sabahın erken saatlerinde iki defa inip çıkmıştı Can. Üçüncü inişinde bir kız selam vermiş, tanıyamamıştı. Yaklaşınca sesinden, gülmüşce gözlerinden anlamıştı! Evet sevdiği kızdı karşısındaki, Sevdâ!.. Fakat ne kadar incelmış, yüzü ne kadar değişmişti! Oysa bırakıp gittiğinde tombulca bir kızdı...

Sevdâ yanında başka bir kız arkadaşıyla işe gidiyordu. Can, birlikte yürümelerinin sakınca doğurup doğurmayacağı sormuş (küçük yerd, hoş karşılanmayabilirdi), Sevdâ kendinden emin "yo beni bilirler, birşey olmaz" der ve yürürken konuşurlar: Cezaevinden yeni çıkmıştı, iki yıllık sürgünü vardı ve Sevdâ ile geniş konuşmak istemişti. İş dönüşü anlaşlıklar yerde görüşüklerinde sevgisinden söz etmiş, sekiz yıldır unutamadığını ve evlenmek istediğini iletmişti Can. Sevdâ böyle bir şey beklemiyordu, şaşırılmış ama aksi cevap da vermemişti. Cezaevinden yeni çıkmış ve bunca yıldır seven insanı incitmekten çekinmişti. Hem çocukluğundan beri Can'ın aynı bir yer vardı Sevdâ'nın yanında. Hep olgun, sakin, saygılı kişiliğini severdi.

Bir süre yazıştılar, sürgünden önce askerliği gündeme gelince de apar topar nişanlandılar.

Can'ın sekiz yıllık hasretine iki yıl daha eklenmişti. Sevdâ'da henüz saygının ötesi bir sevgi yoktu. Can'ı mektuplarıyla tanıyor, tanıdıca da sevmeye başlıyordu. O kadar derin bir sevgisi vardı ki Can'ın; yüreği, sevgisi o kadar ödemti ki kim olsa o sevginin karşısında eklelenirdi. Bazan mektuplar bunalmı derecesinde acılar anlatır, bazen de buram buram özgürlük istemi kokardı. Oysa Can cezaevinden yeni çıkmıştı. Gerçi şimdiki de askerdü...

Şiirli, sevdalı iki yıllık yazışmalarla geçen askerlik

süresi dolup, evlenme gündeme geldiğinde, uyuyan sorunlar başlamıştı. Sevdâ'nın ailesi eşya-afın diye tutturmuşlardı. O memleketlerin olmazsa olmaz kuralıydı. "Kımin kızından köyüdü" Uzun münakaşalara Sevdâ çözüm getirmiş ailesine ve memleketinin kurallarına karşı çıkarak, işinden bir süre izin alıp, Can'lara katılıp İstanbul'a gelmişlerdi. İlk anda da bir süre Can'ın ailesinin yanında kalacaklar, sonra kendilerine bir yol çizeceklerdi.

Evliikleri Can'ın ailesiyle beraber oturma biçiminde başlamıştı. Aile sevgi doluydu. Feodal insan olmalarına rağmen, son derece anlayışlı davranıyorlar, iki gencin dile-dikleri saatte gelip gitmelerine ses çıkarmıyorlardı. Bir yandan da, oğullarına olan uzun özlüm ve Can'ın mucizevi biçimde sevdiği kızla kavuşması onları son derece mutlu ediyordu. Sevdâ için hem memleket, hem aile ortamı, hem de Can'ın arkadaş çevresi yabancıydı. Herşeye alışması zaman alacaktı. Bu arada Can'ın bazı konulardaki yaklaşımı Sevdâ'yı şaşırtmıştı. Örneğin babası istedi diye imam nikahı kıydırmışlardı(!), arkadaşları istedi diye gece kınası yapılmıştı, Sevdâ yatak odası alalım dediğinde şiddetle karşı çıkmış, burjuva anlayış diye eleştirmişti İstanbul'da bir apartman daresi, evde mobilya (eskide olsa), bir odası da yerde bir kilim ve üzerinde de yer yatağı... Yetermiş(!..) İlk tartışmaları böyle başlamıştı. Sevdâ herşeye rağmen yatak odasını almıştı taksitle. Can ne kadar çocuk kalmıştı. İş zordu Sevdâ'nın. Üstelik bu insan anlayış olarak Sevdâ'dan çok ileride, örgütlü bir devrimciydi...

Devrimcilik neydi ki? Olanaklar ölçüsünde bir adım ilerde olmak diye düşünürdü Sevdâ. Bu kafa yapısıyla mı toplumu ilerleye taşıyacakmış demişti de Can nasıl sınırlanmıştı! Neyse öncelikle bir iş bulmalıydı. On yıldır çalıştığı işten ayrılmış gelmişti. Çalışmaya da alışkındı. Evde, hele de kalabalık bir aile ortamında sabahları akşamaya ev işi, ev gezmesi v.b. yaşam biçimi ona göre değildi. Can her ne kadar bir süre çalışma dediyse de, çalışmaya başlamıştı bile Sevdâ.

Can aslında aydın (!) bir insandı, Sevdâ'yı hiç sıkıkmıyordu. Yeter ki sıkılmasın. Sevdâ'nın da özgür bir dünyası vardı, fazla sıkıkmaya da gelmezdi. Buna rağmen Can ailesiyle aynı evi paylaşma düşüncesinde ısrarcı olmaya başlamıştı. Bütün aile çevresi de Can gibi düşünüyordu, Sevdâ hariç. Sevdâ bir an önce kendilerine ait bir ortama geçmek ve kendi dünyalarını yaşayabilecekleri bir ev hayalindeydi. Can'a bu düşüncesini açtığı ummadığı bir tepkiyle karşılaşmıştı. Ailesi mutluysa. Bu yaşlı insanların dünyasını yıkmadan, burada süreklilik kalabilirdiler. Sevdâ'dan iş (!?) Can'dan da para istenmiyordu. Her ikisi de rahat, rahat istediklerini yapabiliyorlardı!

Erkek için böyle düşünmek çok normaldi. Ne kadar sosyalist-aydın da olsa, önüne yemek geliren birlerinden rahatsızlık duymuyordu. Yıllardır onun işini birileri yapmıştı. Cezaevinde komün yaşamı, askerde zorunlulukla- nın getirdiği kendi işini kendin yap modelini yaşamıştı, ama şimdi öyle bir zorunluluk yoktu. Çamaşlarını yıkıyor, yemekleri yapıyordu.

Hafta sonları da 'evin gelini temizlik vb. işleri hallederse Can için bundan rahat ortam olur muydu? Profesyonel devrimciydi. Bir de ev derdiyle mi uğraşacaktı? Hem ailesi de ayrı eve çıkmalarını istemiyordu... Sevda müthiş hayal kırıklığına uğramıştı. Sanki başından birtakım kararlar almamışlardı: Anlayışlarından taviz vermeyeceklerdi hani. Burada bir süre kalacaklar, sonra birlikte üretilip yaşayacakları kendilerine ait evleri olacaktı. Herkesin hayatı kendi anlayışına göre gıtmeliydi... Hepsinin altı boşmuş meğerse. Üstelik parasız da değillerdi. Oturdıkları dairenin bir altı boşalmıştı oraya taşınabilirlerdi. Gene aileyle birlikte yer-içer, hiç değilse gece kendi evlerinde kalırlardı. Sonuç hayırdı. İşte, bilinç altına, kimliğe yerleşmiş olan feodal- egemen yanlar ortaya çıkmaya başlamıştı... Ayrıca evin konumu beş kişinin yaşayacağı kadar geniş de değildi. Evde psikolojik hasta insan vardı. İki yaşlı, bir de hasta insanla aynı ortamı hiç nedeniz paylaşmak ve hayatını bunlarla yaşamaya adamak Sevda'ya çok saçma geliyordu. Can'ı da seviyordu. Can'da onu seviyordu. Fakat bu durumu da Sevda'nın kabullenip yaşamasını istiyordu.

Nerden nereye... Sevda, ailesini reddetmiş, işinden ayrılmış, güvenmiş, sevmiş, karşılaştığı duruma bakını! Eşinin ailesiyle ve onların dünyasında yaşamaya zorlanıyordu.

Bir süre sonra Sevda'nın tahmin ettiği, feodal ilişkiler yaşıntılarını çepeçevre sarmaya başlamıştı. Bir gün görüncesi, birgün eltişi, akraba, eş dost derken yaşam yemek, temizlik ve dedikoduya varan sohbetler halinde sürmeye başlamıştı. Diğer günler Can'la gezme ortamı tanıma biçiminde geçiyor, okumaya, düşünmeye vakitleri kalmıyor. Sürüklendir gibi yaşıyorlardı.

Bunların hiçbirisi Sevda'nın dünyasına göre değildi. O tam tersi okumak, sosyal-siyasal aktivitesini arttırmak, kendi anlayışına göre yaşamak istiyordu. Can ise halinden son derece memnun, bütün sevdiğiyle beraber olmanın mutluluğunu yaşıyor, bu halin sürmesinden rahatsız olmuyordu. O, sosyal yaşantısını, Sevda sayesinde kamufle ederek rahatça sürdürüyordu. Birlikte geziyorlar, eğleniyorlar diye aile seviniyordu. Yanlarında kaimaları da güvence idi. Artık oğulları siyasetten kopmuştu. Sevdiği kuzla evlenmiş, güzel güzel yaşayıp gidiyorlardı. Feodal düşünce, aydın görünen erkeğin benliğinden pratiğe geçmişti bile. Kadınlık görevini içselleştiren erkek, süreç içerisinde annesinden gördüklerini eşinde de aramaya başlıyordu.

Sevda yakıştırmasa da içten içe korkmaya başlamıştı. Ya ben bu adamı, bu evden çıkmaya razı edemezsem?! Kayınvalide mutlakta yemek yaparken, o odasında nasıl okuyabilirdi ki. Sonra zaten yavaş yavaş dedikodular kulağına geliyordu. "Adı evde gelin vardı?" Sevda bir yandan çalışıyor, bir yandan da az da olsa, sosyal, siyasal yaşamını sürdürüyordu.

Fakat Can'ın ailesi istiyordu ki hep hafta sonlarını onlarla geçirsün, geleni gideni ağırlasın. Hemen hemen her hafta sonu zaten eski devrimci görüncesi ya da eltişi geliyor, bir yandan özel muamele yapılıyor, bir yandan da bu insanların "hala bu işlerle mi uğraşıyorsunuz" muhabbetini çekiyordu Sevda. Tabii Can bu insanlara toz kondurtmuyordu. Çünkü cezaevindeyken çok ilgilensilerdi. Evet Sevda'nın yaşamında birde böyle bir açmaz vardı. Herkese Can'ın borcu vardı. Annesi, babası, ablaları, enişterisi, abileri... uzayıp gidiyordu. Sadece Sevda'ya bedel ödemiordu, bir onun borcu vardı Can'a sanki. Can'la beraber bedel ödemeliydi...

Sevda gün geçtikçe bunalityor, bunaltısı bunalmaya dönüşüyordu. Can'a bu duruma alışamayacağı, burdan çıkmaları gerektiğini söylediğinde, aldığı cevaplar karşısında şoktan şoka giriyordu "Ya bu evde yaşayacak, ya da kendisi bilirdi! Ne demekli bu, ne değişmişti... Bu dayatma da neyin nesii. Sevgiyi yavaş yavaş yaptırım aracı olarak kullanmaya başlamıştı Can. Sevda'nı çaresizliğinden yararlanmaydı bu. Sevda İstanbulu, insanlarını tanıyordu.

O yaşına kadar hiç yalnız kalmamıştı. Küçük bir kasabada büyümüş, senede bir iki ay Adana' da kalmış onun dışında büyük şehirde yaşamamıştı. Küçük kasabasında okuyan, kendisini geliştiren birisiydi. Fakat burası İstanbul... Üstelik Can'ı seviyor da! Sevğiden vazgeçse ele güne ve özellikle ailesine rezil olmak var. Ya insanların bakış açısı? Zaten annesi "Bu çocuk seni rezil edecek, git de boyunun ölçüsünü al, geri bura

lara döneceksin" dememiş miydi. Her şeye rağmen sevdiği gence toz kondurmamıştı. Fakat bir takım şeyler iyice netleşmişti. Aile ayrı eve gıtmelerini istemiyor, uzun yıllar cezaevinde yatan evin oğlu da yeterince yıpranmış olan ailesini kıramıyordu. Bu arada, Can'da yeterince okuyamıyor, pratik yaşıyor, yavaş yavaş iyice sıradanlaşıyordu.

Yakın dostları da Sevda'ya hak vermeye başlamışlardı. Hangi hakla kadına böyle dayatmada bulunuyordu, üstelik ilerici-aydın bir insana yakışmayan bir anlayıştı. Eleştiriler Can'ı daha da katılaştırıyor, o yumuşak, duygulu insandan beklenilmeyen tepkiler gösteriyordu. Sevda'ya karşı iyice inatlaşmaya başlamıştı. Üstelik özel sorunlarını başkalarıyla paylaşmanın ezikliğini yaşıyor, eleştirilirdi de hırçınlaşıyordu.

Bu arada hayat devam ediyor, her yere birlikte gidiyorlar, sosyal siyasal faaliyetlerini yürütüyorlar, beraberlikleri arkadaşları arasında örnek gösteriliyor. Arka plandaki yaşam hariç görümlü gayet uygar, sanki iki sevgili gibiydiler. Klasik kan-koca ilişkisinden farklıydı. Böylece 2,5 yıl geçti ve Sevda, Can'ın ikna olamayacağını anladı. Tüm cesaretini toplayıp ev tutup, ayrıldı. Can'ın geleceğini de umuyordu, fakat "terk edilen eş" olduğu için bir kaç ay gelmedi. Sonra çevrenin ve Sevda'nın ısrarlı tutumları sayesinde o da ikna oldu, geldi....

Farklı bir ortam Sevda için yeni bir umut olmuştü. Kendisine ait bir yaşamı vardı artık. Evin yükü altındaydı. Erkek profesyonel devrimciydi, ne dışarda ne evde düzenli katkı sağlayamazdı. Bu sefer de "içine böyle gelirse" anlayışı hakimdi yaşantılarında. Ev geleni-gidenle dolup taşıyor. Siyasi abilere ve abılara Sevda yemek, çay servisinde halsiz düşüyordu. Gündüz iş, akşamları davetsiz misafirler, oh!, hayatı bayağı değişmişti. E... artık Sevda ağzını açsa "sen istedin böyle bir yaşamı, daha ne istiyorsun. Ben ne ev içine, ne de ekonomisine karışmam. Benim konumum bunu gerektiriyor..." Evde Sevda'nın işini kolaylaştırıcı elektronik hiçbir alet de yok. Çamaşır, bulaşık, vb. işler güce dayanıyor. Ve hala birbirlerini seviyorlar... Sevda zaman zaman sitem etse, Can gelmeye tehditlerini kullanıyor, sen istedin sen de kattanacaksin yoksa bitsin bu iş demeler başlıyordu. Tabii Sevda hala bit-sin diyemiyor. Ah bir diyebilse!.. Bir diyebilse gelmezsen gelme güle güle veya canın cehennemine.

Nasıl diyebilir ki?! Kendi ayakları üzerinde durabilse, kendine bir güvenilebilse! Duygularını değil de mantığını devreye sokabilse! Sokacak ama, mutlakta bu işten kurtulmalı. Böyle yana yakıla seven bir insanın, birazcık kadının zaatını görünce çaresizliğini terkdedince bu havalara girmesi Sevda'yı kahrediyordu. Bir yandan da Sevda'ya dostça, yol göstermelere başlamıştı: "İstanbul'dan gıtmeliydi, memleketine, yani annesinin evine dönmeliydi. Buralar O'nun çevresiydi. Can'dan ayrılmca, konuşacak kimse bulamazdı. Hem küçük dünyasında daha rahat

yaşar, bir de evlenecek insan bulur evinin kadını olurdu." Sevda'ya, bundan daha aşağılayıcı bir anlayışla yaklaşamazdı!

Ve bir gün geldi, Sevda gücünü topladı. Evleneli 4,5 yıl olmuştü. Can hala yer yer havalara giriyor, Sevda biraz etmezse yaşantılarında sorun çıkmıyordu. Birgün gene gelmemlerin-hesap vermemele-rin-dayatmaların doruğundayken Can, Sevda gelme-güle güle cehennemine kadar yolun var diyebil-mişti. Can şaşkın baka kalmıştı! Gerçek miydi-çaka mıydı anlayamamıştı. Anlamamazlıktan gelmiş, kü-süp gıtmemiş. Sevda netleşmişti. Bu iş bitmeliydi. Bir insan, adına sevgi de dense bir şeyleri dayatıyor-sa bunun sonu geliyordu. Çevresinde örnekler çoktu. Kaç kadın görmüştü, eşine çocuklarına yıllarını vermiş, yeri geldiğinde adam terkdedip gıtmıştı. Kadereyle başbaşa kalmış; ya yenilmiş ya kazanmış az mı kadın tanımıştı.

Ve Sevda hayata yenilmeyecekti. Çalışıyordu, okuyordu devamlı; hayatının anlamı artık insan olmasın-dan, iradesini kullanmasından geçiyordu. Hiç de eşsiz, dostsuz kalmamıştı. Geriye de dönmemişti. Ayrıldığı eşine öyle demişti "sen beni tanıyamamışsin, ben geri-ye dönmem, sıfırdan başlarım hayata, kendimi yeniden yarattım ama dönmem" Sevda geriye dönmeydi. Yeni sevgililer le, hayatını kendi elleriyle devam ettiriyor. Ne ailesine, ne ayrıldığı eşine prim vermemişti. Ayrıldığı eşi de başkaları yaparken kızdığı şeyi yaptı: Siyasi mü-lteci olarak yaşamını yurtdışında sürdürüyor... Hayat bu... Seçeneklerimiz bol olsun. ■

Yüzyılın başında feminizmin bayraktarlığını üstlenen Hayganuş Mark yıllarca kadının en güçlü sesi oldu.

Kadının bazı ülkelerde kendini kanıtama çabaları ve mücadeleleri sürerken ve ülkemizde de yeni örgütlenmeler gözlemlenirken, daha bir kaç hafta önce bu sayfalarda bir kez daha Ermeni toplumunun sosyal yaşamından kadının yerini ve rolünü anımsama olanağı bulunmuştu.

Yine özellikle bugünlerde, Türkiye'de kadın örgütleri ve kuruluşları sosyal ve siyasal yaşamda yerlerini ve haklarını arama girişimlerine hız verirken ve cumhuriyetin ilk yıllarında kadın milletvekillerinin sayısının bugünkünden birkaç kat olduğunu hatırlatırken, ne gariptir ki günümüz kütüphanesi oluşturan siyasi partilerden birinin Genel Başkanı bir kadın iken, diğerinin bünyesinde kadının yeri yoktur.

Basının "Hay Gin" i

Ermenistan'ın ise, kadınların oluşturduğu "Şamiram" (Semiramis) Partisinin parlamentoda etkin rolü olduğu ortada iken, ötede Afganistan'da Taliban'ın kadınlara değil sosyal yaşamda yer almak, sokağa çıkmasını bile yasakladığı "paradoksal" bir dünya coğrafyasında, biz de kadının toplumdaki feminist hareketleri ve bu hareketlerde yer alan belli başlı kadınlarımızdan Hayganuş Mark'ı okuyucularımıza tanıtmayı aradan üç çeyrek yüzyıl geçmiş olmasına karşın, güncel ve yararlı bulduk.

Bu sabırlarda, kendisinin kişiliği ve sosyal çalışmaları üzerine kısa notlar aktarıırken, basında ve edebiyatta da ne kadar saygın bir yeri olduğunu belirtmeye çalışacağız.

"Asma Salıncak"

Hayganuş Mark, 1883 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk öğrenimini Beyoğlu'ndaki semt okullarından birinde yaptıktan sonra Fransız Rahibeler Okulu'na gitmiş, daha sonra da Esayan Kız Lisesi'ne devam ederek, 1898'de buradan mezun olmuştur.

Dönemin tanınmış Ermeni aydınlarından dil ve edebiyat dersleri alırken, aynı zamanda semt okullarında yardımcı öğretmenlik de yapmış, bu arada ilk şiirini de o günlerde yayımlamıştır ("Asma Salıncak"). "Manzume" gazetesinde yayımlanan bir yazısından sonra yeni yazılar yazmaya başlamış ve müstakbel kocası Vahan Toşigyan ile tanışarak, birlikte 1905'te "Dzajig" adında kadın dergisini yayımlamaya başlamışlardır.

İki yıl sonra İzmir'e gitmiş, orada Keşişyan'ın yayımladığı "Arşaluy" ve Mamuryan'ın oğlunun yayımladığı ve kocası Vahan Toşigyan'ın başyazarlığını yaptığı "Artsakark" gazetesinde yazmaya başlamıştır. 1909'da İstanbul'a dönmüş, bazı hayır kurumlarına girerek aktif görevlerde bulunmuştur. Bu arada, basında da adını duyurmaya başlamış, "Manzume-i Elkar", "Püzantion", "Luys", "Püragn", "Hayastani Goçnag", "Jamanak" ve "Yerguşapti" gazetelerine yazı yazmaya başlamıştır. Aynı zamanda hemen hemen bütün Ermenice yıllıklara olduğu gibi, gerek İstanbul'da ve gerekse yurtdışında yayımlanmakta olan dergilere de bir çok yazı kaleme almıştır.

"HAY GİN"

1919-1932 yıllarında, "Hay Gin" dergisini yayımlarken, sürekli olarak kadın haklarını savunmuş, Ermeni kadınlarını da bilinçlendirmiştir. Gazetenin kapanmasından sonra da eşinin yayınlamakta olduğu "Nor Lur" Gazetesinde bir kadının sayfası oluşturarak uzun yıllar mücadelesini buradan sürdürmüştür. Hayganuş Mark, basın ve yayın yaşamının yanısıra, bir çok okulda öğretmenlik yapmış ve genç yeteneklere dil ve edebiyat dersleri vermiştir. Telif kitaplarının yanında, bazı romanların da çevirisini üstlenmiş, bunlar çeşitli gazetelerde dizgi olarak yayımlanmıştır. Hayganuş Mark 1966 yılında S. Pirgiç Hastanesinde vefat etmiştir.

KAYNAK; 6 Haziran 1997 tarihli AGOS Haftalık Siyasal Aktüel Gazetesinden Yervant Gobelyan'ın yazısı olduğu gibi alınmıştır.

K İ T A P

Yazar: Naval Al Saadavi
Belge Yayınları 1.
Baskı, Mart 1995
Türkçesi: Nesrin Oral

"Tanrı Nil Kıyısında Öldü"

"Tanrı burada olsaydı, biz kadınlara acıması için ona yalvarabilirdik. Ama Tanrı Nil kıyısında öldü. Onu ben Nil kıyısına gömdüm."

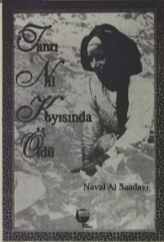
GUYAT Tarihli

"Om Saber, bedenine siyah ipekten uzun bir şal, bir maleya dolamıştı. Ufak telek ve cılızdi, göğüsleri yam-yassıydı, ama oynayanlar arasında dönüp dururken hızla salladığı kalçası kocamandı. Önden erkek, arkadansa kadın gibi görünüyordu. Hızlı, dinç hareketleri onu genç gösteriyordu, oysa yüzü yassı ve kırış kırıştı. Hem erkeklerle, hem kadınlarla oynuyordu, yavaş yavaş dönerken bir yandan da kalçalarına vuruyordu. Güllüp oynarken bir anda çığlıklar almaya başlıyordu. Açık saçık hikâreları da Kur'an'dan ayetler okuduğu ya da ruhları çağırıldığı sesle anlatırdı... Om Saber ne kadında ne de erkek, akrabası, çoluğu çocuğu olmayan, cinsiyetsiz bir varlıktı...Onun, köye nereden ve ne zaman geldiğini ve nerede doğduğunu kimse bilmezdi. Günün birinde ölüp gideceği de kimsenin aklına gelmezdi, çünkü sabahları akşama kadar koşturur, evden eve gider, kadınlara doğumda yardım eder, kızların kiltörisini keser, kulaklarını deler, bir çocuğun doğu

munun haftasında kulübeye tuz serper ve kadınlara kocalarının ölümünde teselli ederdi... Düğünlerde neğeli şarkılar söyler, kızlarını, kadınların ayaklarına kına yakardı. Gerdek gecesi gelinin, kızlık zarını parmağıyla yırtar, eğer bu önceden yırtılmışsa kızlıkkanı için hazırlanmış beyaz mendilli tavuk veya tavşan kanına bulayarak işi örtbas ederdi...Süreklili kadınların sorunlarını çözmeye çalışır, bir mouloukheya sapıyla düşük yaptırır, gerektiğinde yeni doğanı boğar, kordonunu bağlamıyarak onu kan kaybeden ölüme terk ederdi... Om Saber, tüm evlerin bir parçasıydı. Kimse onsuz edemezdi..." (Syl.81-82)

Daha önce "Sıfır Noktasındaki Kadın" adlı kitabından tanıdığımız Naval Al Saadavi, "Tanrı Nil Kıyısında Öldü" adlı kitabında, Mısır'da devleti ve islamı sorgular. Romanın kahramanı Zakeya'nın, Tanrı'ya olan inancını kaybedişinin öyküsüdür kitapta anlatılan. Bu öykü bize hiç yabancı değil. Kitabı okurken, yer yer annemi dinler gibi ya da bir Türk filmi izler gibiydim. Müslüman bir çok kadın gibi, Zakeya'da yaşadığı her olumsuzluğu kaderi diye çekerken, bir yanıyla da Tanrı'nın iyi kullanna bir gün yardım edeceğini her şeyini kaybedişine kadar sürer.

Zakeya'nın yeğeni Nefissa, yasak bir ilişkide hamile

Naval Al Saadavi

kalır, çocuğunu köyün imamının kapısına bırakır ve Kafr El Teen' den ayrılır. Bir daha da haber alınmaz. İmamın kızı Fatheya buna çok sevinir, ancak tüm köy halkı çocuğu uğursuz görür, Fatheya ve bebeğini linç ederek öldürürler. İmamın yüreği yanmaz değil ama, seyirci kalır.

Nefissa'nın kız kardeşi Zeynep'te en az onun kadar güzel ve gösterişlidir. Kafr El Teen'in muhtarı Zeynep'i gözüne kestirir, birbir oyunla ona sahip olur.

Muhtanın adamları Nefissa'nın ağabeyi Kafravi'den kurtulmak için, Nefissa'nın sevgilisi Elvau'yu öldürtür ve Kafravi'nin namusunu temizlemek için bu cinayeti işlediğini söyler. Sonunda Kafravi cezaevine konur.

Zakeya'nın oğlu Celal askerden döner. Zeynep'le evlenir. Muhtar Zeynep'i kaybetmemek için bir oyun kurar, Celal'i hırsızlıkla suçlar. Celal cezaevine konur. Zeynep Kafr El Teen'den ayrılır.

Geriye aileden tek bir kişi kalır, Zakeya hala. Yaşadıklarından sonra Zakeya hala cinnet geçirir ve muhtarı öldürür, bunun üzerine cezaevine konur. Zakeya yaşamının çok gerilerde kalmış sayısız üzüntülü anısını hatırlar. Eşeğin peşi sıra koşurken kızgın toprakta tabanlarının kavrukluşu, köylülerin ekmeğine katık ettiği acı biber turşusunun midesini alev alev yakışını, Om Saber'in bacaklarını ayırarak jiletle küçük bir et parçasını keşişini, göğüsleri büyüdüğünde erkeklerin kimse olmadığı zamanlarda çimdikleme işlerini, kocası Abdel Moneim'in kendisini sopayla dövüşünü ve ardından tüm ağırlığıyla üzerine çöküşünü, kanlar içinde doğurduğu çocukları ve bunları birbiri ardından toprağa vermek zorunda kalışını Nefissa'yı Zeynep'i

"Tanrı burada olsaydı, biz kadınlara acıması için ona yalvarabilirdik. Ama Tanrı Nil kıyısına öldü. Onu ben Nil kıyısına gömdüm"

8 MART MİTİNG TERTİP KOMİTESİ ! HAKKINDA DAVA AÇILDI!

Hoppala Hanım'ın Köşesi

Dürsolye Bedir

Sevda Demirel kime "olmaz" dedi?

Yaşasın Sevda Demirel yakalandı, Türkiye namusunu kurtaran İstanbul Emniyet Müdürü'ne teşekkür ediyor.

Bu yazıyı kaleme alırken, Türk medyasında "Refah-ı ol mu yoksa darbe mi?" ana manşeti ile birlikte, son dört gündür Sevda Demirel haberi veriliyordu.

Olayın ekrana yansımaları şöyle: Sivil ve resmi kıyafetli, ülkenin güvenliğinden sorumlu bir grup silahlı devlet memuru; elleri telsizli müdürleri ve kameralarını omuzlamış gazeteciler eşliğinde fuhuş yaptığı iddia edilen manken, fotomodel, sinema sanatçısı, gazeteci Sevda Demirel'in peşine düşüyor. Operasyonun perde arkası ise içler acısı ki "mendil al ağla" diyor: Tam 7 bin dolar söz konusu. Nakit para istense iş daha da kolay olacak ama Sevda Demirel aracı satıcıya, o adını hep unuttuğum meşhur marka, piyasa değeri 5200 dolar olan

saatten istediğini söylemiş. Olay anında kullanılıp geri verilmek üzere, bir saatçiden malum marka bir adet saat istenmiş ama, vatan haini dükkan sahibi vermemiş. Çaresiz kalan alıcı kılığındaki polisler "Vakit yok, nakit para verelim" demiş. Acaba diyorum, Susurluk kahramanı Bucak akıllara gelmedi mi? Hani (hah saatin markası da şimdi aklıma geldi) Bucak bütün hayatı boyunca Rolex marka saat kullandığını, o melun kazada da saatinin çalındığını, sırf bu yüzden sadece zaman ihtiyacını gidermek için arkadaşının Rolex marka saatini ödünç almak zorunda kaldığını televizyonda anlatmamış mıydı? Eh Sayın Milletvekili Bucak'ın da polislerle olan can çijer dostluğu biliniyorken niye gidip elin saatçisine falan yalvanp küçük düşüyorsunuz!

Neyse biz detayları bırakıp operasyona dönelim. Sonunda polisimiz, canımızın, varlığımızın ve birliğimizin güvencesi devlet memurlarımız, 1 Mayıs kutlamalarına gidiyormuş gibi ellerindeki silahları, telsizleri ve yanlarından eksik etmedikleri başanlı gazeteci dostları ile birlikte "Allah Allah" nidalarıyla; herkese açık, sıradan bir restoranı basıyor. Olay, anında başanlı gazetecilerin kameraları ile belgeleniyor ve akşam haberlerinde 65 milyona fuhuş kanıtlanıyordu.

Bir ara polislerin arasında sürüklenen Sevda Demirel kameralara dönüp "Bütün medyaya yalvanıyorum.

Bana yardım edin. Yanlışlık var" diyor. Polisler hemen susturuyor ve Sevda Demirel bir yiğit gazeteci arasında sağlık kontrolü ve mühürlenmek için olmalı, sürüklenerek hastaneye götürülüyor.

Yazık! Muayene görüntülenememiş. Ama Zührevi Hastalıklar Hastanesi kadın Başhekimi Neziha Baltacı bizzat konuyla ilgili görüşlerini kameralara aktararak, 65 milyonu bilgilendiriyor: "Sevda Demirel'de bizim için herhangi bir hasta. Polis getirdiği için kendisini kontrol ettik. Aids, frengi ve hepatit B gibi cinsel hastalıkların kendisinde bulunmadığını saptadık". Ardından ekranda, gazeteci ve polis ordusu arasında ağlayarak sürüklenen Sevda Demirel görüntüleri yeniden geliyor ve bu kez ne anlama geliyorsa ekrana yazılı bir başlık atılıyor: "Sevda Tepesi". Ve hafif müstehzi bir yüz ifadesiyle spiker "haberini" sunmaya devam ediyor: "Zührevi Hastalıklar Hastanesi'nde rahat bir gece geçiren manken, fotomodel Sevda Demirel diğer hastalardan ayrı tutuldu" diyor.

Düne kadar bir televizyon kanalında program yapan Sevda Demirel, meslektaşları tarafından manken, fotomodel, sinema oyuncusu ve gazeteci olarak anılırken, her nedense bu "haber" de sadece manken ve fotomodel yanı kullanıldı.

Her neyse, biz "haber"e dönelim. Manken, fotomodel, sinema oyuncusu ve gazeteci Sevda Demirel'in fuhuş yaptığı, biri model olan iki erkek aracı tarafından polise verilen ifadelerle de "kanıtlanıyor" ancak (küçük bir ayrıntı) bu araçlarla ilgili herhangi bir işlem gündeme gelmediği gibi, konu da edilmiyor.

Ertesi gün konu yani konular yine aynı: İlk manşet: "Refahiyol mu yoksa darbe mi?", ardından birgün önceki Sevda Demirel haberi aynen veriliyor, ilaveten "Manken, fotomodel Sevda Demirel poliste 'şok' açıklamalarda bulundu". "Şok" diye tabir edilen açıklamalar şunlar: "Ben fuhuş yapmıyorum", "200 milyon lira aylık gelirim var", "Bu ülkeyi terk edeceğim." Sevda Demirel'in sarı basın kartı iptal edilecek mi? Edilmeyecekse mesleki kariyerine saygı duyularak manken, sinema sanatçısı, fotomodel, gazeteci Sevda Demirel diye düzeltme yapılmayacak mı?

Ha bu MIT'in içindeki mafya hesaplaşmasının

küçük bir yansıması falan diyenler var ama, yani Sevda Demirel niye, kim için, ne adına harcanıyor? Eylem yapmak için değil ama, bilmek vatandaş olarak hakkımız değil mi? Sorgulamasında aylık gelirinin 200 milyon civarında olduğu öğrenilen Sevda Demirel'in maaş bordrosu kontrol edildi mi? Bu olay Susurluk ya da Fadime olayını aşar mı? Altından hangi bakan, milletvekili veya polis müdürü çıkar? İçişleri Bakanı da bu işin içinde mi?

Anayasa bu konuda ne diyor?

Cumhurbaşkanı'nın bir açıklaması olacak mı?

Diye düşünürken annem, başında kocası olmayan her kadının fahişe olabileceğini söyleyerek "yazık eli yüzü düzgün acaba hiç kismet çıkmadı mı?" dedi. Kızkardeşim "Kimbilir kime 'olmaz dedi' diye mınıldandı." Sonuç olarak Sevda Demirel'i yakalayıp Türkiye'nin namusunu kurtaran Türk polisine güveniyorum.

Bu sayıda hiçbir şey yazmamaya karar vermiştim ama, Sevda Demirel bu kuralı bozmama neden oldu, eh son bir ayın gazetelerinden ilginç birkaç başlığı yorumsuz olarak burada yazmadan geçemedim.

Temsilcilerden biri içerde

Mecliste kadın temsilci sayısını artırabilmek için kuru

lan Ka-Der "Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği" basındaki haberlere göre, çalışanlarını büyük bir hızla sürdürüyorlmuş. Temsilcilerden biri, Leyla Zana içerde gün sayıyor. Acaba diyorum hazır bir temsilci varken ve yeni temsilcileri yetiştirirken Leyla Zana için de birşeyler yapılıyor mu? Bir kadın bir kadındır!

Beraat kararı verilen tecavüz davasında sanık "Allah'a havale edildi"

Tecavüzcüler Allah'a havale

Fadime Şahin olayındaki Cinci Hoca lakaplı Ali Kalkancı yargılandığı tecavüz davasından beraat etti. Buraya kadar tamamı Herşey alışla geldiği gibi. Yeni olan şu: Yargı "öbür tarafa" bırakıldı. Nasıl mı? Hakim ve Kalkancı arasında geçen konuşma aynen aşağıdaki gibi:

Hakim: Tecavüz davasından beraat kararı veriyorum. Ancak seni Allah'a havale ediyorum. Sen öteki tarafta yargılanacaksın.

Kalkancı: Ama efendim!

Hakim: (El işareti yaparak) Hadee!... Yallah!...

Kalkancı: (Askerler arasında götürülürken) Efendim izah edeyim!...■

Dayanışma gecemiz

Dergi çalışanları olarak, daha geniş bir mekan (büro-muza o kadar sığamıyoruz ki!) ve zamanda bir arada dostlarla dayanışma içinde olabilmek için bir gece düzenlemeyi düşündüğümüzde, çok heyecanlandık. Kendi çevremizi, bizimle dayanışma içinde olanları da görecektik bir anlamda.

Bir yılı aşkın süren yayın sürecimizde çevremizle kurduğumuz ilişkileri gözden geçirmiş, kendimizi tartmış olacaktık. Bu ara ürünlerimiz de toplu sergileyebilecektik. Biraz da biriken borçlarımızı azaltmak da vardı işin içinde.

Abartılı bir inancın hayal kırılganlığı, korkaklığın güdüklüğünü yaşamadan nasıl kalkacaktık bu işin altından? Önceleri dostlarla birebir iletişim, yaklaşan 9. sayı hazırlıkları, bu ara kişisel-günlük hayatın küçük gibi görünen ama zaman ve enerji alan

problemleri (Baran, annesini az görüyor, teyze, anne-annesi ve babası ile daha samimi...) derken bir koşuşturmaya başladı.

Mevsim dolayısıyla (tatil zamanı, aşırı sıcaklar falan) ulaşımda da zorlandığımız dostlar derken gece için saptığımız 27 Haziran günü gelip çattı. Tüm kaygılarımıza ve moral bozukluğuna rağmen salona sığa-

madığımızı gördüğümüzde nasıl da durumdan hoşnut olduğumuzu tahmin edersiniz. Canlı, katılımcı ve sıcak bir gece geçirdik, protokolün bürokratik soğukluğundan uzaktı her şeyden önce. Tüm konuklarımız bizim için değerliydi. Kadın sanatçılardan dostlarımız olan Dilek ve Yelda da stranlarıyla geceye renk katıldılar.■

Haberler... Haberler... Haberler...

Alternatif Anneler Günü;

HADEP İstanbul İl Kadın Komisyonu, 11 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda alternatif anneler gününü kutladı. Yüzlerce kadın rengarenk giysileriyle halay çektiler. Yaptıkları basın açıklamasında, "anneler gününde en büyük hediye olan kanın durdurulması" olduğunu ifade ettiler.

Yapılan açıklamada şöyle devam edildi: "Bir anne askere gönderdiği çocuğunun geri dönmeyeceği korkusunu, üniversiteye gönderdiği çocuğunun kafasında kırılan copları, devlet içinde yuvalanmış çeteleri, ülkeyi kan gölüne çeviren sistemi, bu ülkeyi faili meçhul cinayetler cehennemine çeviren karanlık güç odaklarını, 18'inde gençlere işkence yapan, onları onlarca yıla mahkum eden yargı sistemini gören bir anne nasıl mutlu olabilir? Anneler Günü'nü nasıl kutlayabilir?"

Kız yurdunda kot yaşağı;

Urfa'da Sabancı Kız Öğrenci Yurdu'ndaki kız öğrencilere kot pantolon giyme yaşağı getirildi. "Günah" olduğu gerekçesiyle konulan yaşağı uymayan kız öğrenciler yurt yönetimi tarafından dayak

vediler. Dayak yiyen D.A. isimli kız öğrenci hastaneye kaldırıldı. Kot dayağına maruz kalan 4 öğrenci yurt yönetimini bir dilekçeyle valiliğe şikayet ettiler.

Kadın tutuklulara taciz;

İHD, TOHAV ve Emekçi Kadınlar Birliği tarafından yapılan açıklamada, son zamanlarda Sivas Cezaevi'nde tutuklu ve hükümlülere baskıların arttığı belirtildi. Siyasi tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu koşullara, erkek memurların ve askerlerin girdiği arama yapılmasına karşı çıkıldığı için kadınların dövüldüğü, olay sırasında kadınların taciz edildiği, hakaret ve küfürlerle maruz kaldığı, itirafçılık edildiği açıklanarak, tüm kamuoyu ve sivil toplum örgütlerine çağrı yapıldı.

Kadınlardan Protesto:

Demokratik Öğrenci Birlikleri Kadın İnsiyatifleri ve İstanbul Üniversite Çapa Kadın Komisyonu'nda bir grup kadın cinselliğini pazarlama içerikli haberleri nedeniyle bazı gazeteleri protesto etti. Galasaray Lisesi önünde toplanan kadınlar, "kadınların otomobil ve fındık gibi ürün reklamlarında meta gibi kullanılmasını kabul etmedikleri" belirtti. Protesto gösterisinde kadınların göç birliği yapması istendi.

8 Mart yargılanıyor;

Geçtiğimiz 8 Mart'ta İstanbul'da "Artık örgütlü" mitingi yaklaşık 15 bağımsız kadın grubu ile muhalif sendikacı ve partili kadınlar tarafından çoşuk bir şekilde yapılmıştı. Ancak, miting tertip komitesi hakkında, "izinsiz slogan atmak ve pankart taşımak ile uyanlara rağmen zamanında mitingi bitirmemek" gerekçesiyle dava açıldı.

Kejal Hıdır Hüseyin'in vahşi ölüm kararı;

İstanbul'daki Iraklı Kadın Haklarını Savunma Komitesi yaptığı açıklamada, Irak Kürdistan'ında kadınlara yönelik vahşi bir saldırının başladığını belirtti. "Kürdistan Yurtseverler Birliği ve Kürdistan Demokratik Partisi'nin ise ya silahlı güçleri ile kadınlara karşı işlenen cinayetlerde parmakları var ya da bu cinayetleri işleyenlere karşı sessiz kalıyorlar" dedi. Kadın gruplarından ve insan hakları savunucularından destek talep etmeleri açıklamalarına şöyle devam ettiler;

"Geçtiğimiz Nisan ayı ortalarında tanınmış bazı caniler namus koruma gerekçesiyle Kejal Hıdır Hüseyin'e saldırdılar. Vahşice işkence yaptılar ve burnunun keserek öldürmesine karar verdiler. Bu vahşi ölüm kararını infaz için (bölgedeki bir mollanın fetvasına göre) karnında taşıdığı bebeğin doğumunu beklemek

Haberler... Haberler... Haberler...

tedirler. Kejal Hıdır Hüseyin'in Irak dışına çıkarılmasından Ulusal Parti Yöneticilerini, Birleşmiş Milletleri ve Uluslararası Uf Örgütü'nü sorumlu tutuyunuz. "

DÜNYADAN KISA KISA.....

Mısır'da kadın sünneti tartışılıyor; Mısır'da yasak edilen kadın sünneti yeniden yürürlüğe girdi. Geçen yıl sağlık bakanlığı tarafından, devlet hastanelerinde kızların sünnet edilmesini yasaklayan genelge iptal edildi. Kadın sünnetinin yeniden serbest bırakılması için Kahire'de dava açan İslamcı bir örgütün lideri Yusuf Bedri, "mahkemenin bu kararına sevindiklerini, İslami uygulamalarını" söyledi. Çok eski bir gelenek olan kadın sünneti Mısır'da ve bazı İslam ülkelerinde bugün de yaygınlığını koruyor. Kadının cinsel ilişkide aldığı cinsel hazın azaltılması amacıyla kloris ile iç dudaklar kesilerek çıkarılıyor. Sünnet edilen kadınların çoğunluğu köylerde yaşlı kadınlar tarafından steril olmayan kör jilet, bıçak ya da cam parçalarıyla yapılıyor.

SOMALİ: 1993 yılında BM tarafından yapılan Barış Hareketi sırasında, İtalyan askerlerinin yerli

halka işkence yaptığı ve kadınlara tecavüz ettiği ortaya çıktı. Hareket sırasında İtalyan Birliği'nin komutanı olan 2 general, görevlerinde istifa etti. Adı işkence ve tecavüze karışan 50 asker sorgulanıyor. İtalyan Hükümeti olayı ortaya çıkarmak için Somali'ye bir heyet gönderecek.

AMERİKA:

Zina yaptığı belirlenen kadın askerlerin ordudan atıldığı Amerika'da, Genelkurmay Başkanlığına zina yaptığını açıklayan General Ralston'un aday olması tartışmalara neden oldu. Orduda cinsiyet ayrımcılığı yapıldığı, kadın askerleri dışladığı suçlamaları ile karşılaşılan savunma Bakanlığı, baskılar sonucunda generalin adaylığını askıya aldı. Kısa bir süre önce, ilk kadın bombardıman uçağı pilotu Kelly Flinn'in, evli bir erkekle ilişkiye girdiği ortaya çıkmış, Flinn hapis cezası almamak için ordudan ayrılmıştı.

FRANSA:

Yapılan son seçimde, 63 kadın parlamentoya girdi. İktidara gelen Fransız Sosyalist Partisi'nin, 26 kişilik hükümet kabinesinde de 8 kadın bakan oldu.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER:

1997 Dünya Nüfus Raporu açıklandı. Raporla, dünya

ge-nelindeki kadınların ve kız çocuklarının cinsel ayrımcılık ve şiddetle karşı karşıya olduğu, kadınların çoğunun cinsellik, evlilik ve doğurma konularında serbestçe seçim yapma hakkının bulunmadığı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde aile planlaması ve aile sağlığı alanında eksiklikler nedeniyle milyonlarca kadının öldüğü veya sakat kaldığı açıklandı.

İNGİLTERE:

1 Mayıs'ta yapılan genel seçimlerde 119 kadın parlamentoya girdi. İktidara gelen İşçi Partisi'nin kabinesinde 5 kadın bakan var.

CEZAYİR:

29 milyon nüfusunun yarısını kadınların oluşturduğu Cezayirde seçimlere katılan 7 bin 747 adayın sadece 322'si kadın...

MOLLALARI KIZDIRAN KADIN:

Eğitilmeleri Irak'ta sürdüren velanlı kadınların kurduğu Ulusal Kurtuluş Ordusu'nun lideri Meryem Rajav'nin Almanya'da uyu aracılığıyla yaptığı konuşmayla İranlı kadınların sorunlarını dile getirdi. Rajav'yi binlerce İranlı gösterici izledi.

ERKEK GÖZÜYLE KADIN

"... kadının yaratılışı da erkeğinki gibi, devlet bekçiliğine elverişlidir. Yalnız bu yaradılış, kadında zayıf, erkekte kuvvetlidir."
Eflatun

"Dolgun kalçalı bir kadın aklını çelmesin sakın, tatlı sözleriyle okşayan, ambarını yoklayan. Kadına kanan kişi, dolandırıcılara kanmış bilsin kendini."
Hesiodos

"Ne dişi saf dişi, ne de erkek saf erkektir; sadece dişi biraz daha dişi, erkek de biraz daha fazla erkektir."
Jean Rostand

"Erkek Tanrı için, kadın ise erkek için yaratıldı."
Milton

"Kadınlar, ancak Tanrı'nın vermek istediği kadar bir güzelliğe sahip ve fazladan bir kemikten meydana geldi."
Bossuet

"Toplumsal ilerleme ve çağ değişimleri, kadınların özgürlüğe doğru ilerleyişleriyle orantılıdır. Toplum alanında gerilemeler ise, kadınların özgürlüğünün azalmasıyla meydana gelir. Kadın imtiyazlarının genişlemesi, tüm toplumsal ilerlemenin genel ilkesidir."
Fourier

"Binlerce asırlık erkek medeniyetini anlamak ve benimsemek için işe pek geç koyulan kadın, şimdi müthiş bir hızla çalışmaya mahkumdur. Er geç zihin yorgunluğu, dünya yüzünü, saç vaktinden evvel dökümüş, cascaviak fikir kadını başları ile de dolduracaktır."

Ahmet Haşim

"Kadının peşinde koşmanın insana zararı yoktur. Zararı veren; onları yakalamaktır."
Jack Davies

"Hiçbir şey kadının güzeliğinden daha çabuk kuramaz."
Ernie Zola

DÜNYA KADINLARINDAN DÜNYA DEVLETLERİNE BARİŞ ÇAĞRISI

“Biz, aşağıda imzası bulunan kadınlar, bu yüzyılın içerisinde, tanık olduğumuz, kadın ve çocukların asıl kurbanları arasında bulunduğ

savaş ve şiddet olaylarından dehşet içindeyiz.

Bütün dünya toplumları adına, önümüzdeki beş yıl içerisinde, toplam askeri harcamalar için ayrılan bütçenin en az % 5'inin sağlık, eğitim ve işgücünün geliştirilmesi için hazırlanan programlara aktarılmasını talep ediyoruz.

Bu sayede, günde 500 milyon dolar, dünya insanların yaşam seviyelerini yükseltmek amacıyla sarf edilebilecektir.

Aynı zamanda biz kadınlar, savaşın da kölelik,

sömürgecilik ve ırk ayrımcılığı gibi, kabul edilemez bir sosyal davranış olarak dışlanmasını ve devletlerin, sivil topluma elele, anlaşmazlıkların çözümü için şiddeti benimsemeyen yeni kurumsallara gitmelerini talep ediyoruz.

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan biz kadınlar,

uluslararası barış ve güvenliği sağlayacak olan bu taleplerimizin yasal ve eylemler yoluyla yerine getirilmesini sağlamak yolunda kararlıyız.

İnanıyoruz ki, savaşın reddedildiği, şiddet yerine refahın, adaletin ve insan haklarının desteklendiği yeni bir yüzyılın temellerini bizler atacağız.”

Beş kıtadan, dünyanın dört bir yanından çeşitli kadın

grupları, dünya devletlerine barış çağrısı yapıyor. 8 Mart'ta imzaya açılan çağrı, Eylül 1997'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun açılışında sunulacak. Türkiye'den, Kadının İnsan Hakları Projesi tarafından yürütülen bu barış bildirisini imza kampanyasına katkıda bulunmak isterseniz

yukarıdaki metni çoğaltıp,

çevrenizde imza toplayarak şu numaraya iletebilirsiniz:

Kadının İnsan Hakları Projesi : 0216-357 21 42